

CE POȚI FACE?

Ghid de prevenire și intervenție
în cazurile de bullying

Elaborat pentru părinți

Autori:

Carmen Maria Pantazi

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Ce poți face?

Ghid de prevenire și intervenție în cazurile de bullying

Elaborat pentru părinți

Autori:

Carmen Maria Pantazi

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

„Nu mă tem de furtuni, pentru că învăț cum să-mi conduc corabia.” (Louisa May Alcott, scriitoare)

Dragi părinți,

Acest ghid a fost scris pentru voi. Aveți aici informații și strategii utile din literatura de specialitate și practica clinică pentru a vă ajuta să navigați printr-o experiență dificilă, poate una dintre cele mai dificile experiențe pe care copilul dumneavoastră le poate trăi în perioada școlară: bullyingul.

Când nu este prevenită și abordată corespunzător, această formă complexă de violență subminează potențialul copiilor, destabilizează relațiile familiale și contribuie la apariția unor dificultăți emoționale și sociale. Când un copil este protejat, va ști să se descurce mai bine ca adult și să ofere protecție la rândul său.

Carmen Maria Pantazi

Carmen Maria Pantazi este psiholog clinician, psihoterapeut format în terapie ericksoniană, consilier de carieră și mediator Feuerstein.

Lucrează în prezent cu copii și adolescenți, în cadrul Clinicii Neuroatipic din București, unde desfășoară evaluări clinice și intervenții psihologice. De asemenea, este consilier vocațional, având experiență în orientarea adolescenților spre trasee educaționale și profesionale.

Pe lângă activitatea clinică, a organizat ateliere interactive pentru copii și adolescenți, axate pe dezvoltarea abilităților-cheie pentru viață și carieră.

Domeniile sale de interes includ: dezvoltarea emoțională și cognitivă a copiilor și adolescenților, orientare vocațională, mediere Feuerstein.

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu este psiholog clinician și doctor în științe medicale, cu o experiență de peste 20 de ani în evaluarea și intervenția specializată pentru copiii și adolescenții cu tulburări de neurodezvoltare.

Fondatoare a Clinicii Neuroatipic, dr. Nedelcu a construit o echipă de specialiști dedicată sănătății mintale a copiilor și adolescenților.

Un reper important în cariera sa este coordonarea echipei care a tradus și adaptat în România instrumentul ADOS-2.

În 2024, a fondat Fundația Neuroatipic, un proiect ambițios dedicat creării de spații adaptate pentru copiii și tinerii neuroatipici, urmărind principii de design pentru neurodiversitate, menite să le ofere un mediu sigur și stimulant în care să își atingă potențialul maxim.

Cel mai important proiect realizat până acum este Amenajarea Lojei Senzoriale pe Arena Națională din București, un spațiu incluziv unde copiii și tinerii neuroatipici pot urmări meciurile de fotbal într-un mediu adaptat nevoilor lor.

Dr. Nedelcu este un susținător activ al integrării și acceptării copiilor cu tulburări de neurodezvoltare, promovând constant soluții care le facilitează accesul la educație, cultură și sport.

Despre Fundația Neuroatipic

Fundația Neuroatipic a fost înființată în anul 2024, din dorința de a sprijini copiii și tinerii cu tulburări de spectru autist, oferindu-le resursele necesare pentru a-și depăși provocările și a-și atinge potențialul maxim.

Prin programe dedicate, ne adresăm atât copiilor, cât și părinților, specialiștilor și întregii comunități, promovând un mediu în care neurodiversitatea este înțeleasă, acceptată și valorizată.

Ne propunem să contribuim la construirea unei societăți mai incluzive, în care fiecare copil are șansa de a se dezvolta armonios, indiferent de modul în care percepe și interacționează cu lumea.

Fundația Neuroatipic a dat startul unor proiecte prin crearea unor spații adaptate special pentru copiii și tinerii neuroatipici, și anume loje senzoriale pentru vizionarea meciurilor de fotbal și pentru participarea la festivaluri.

 [www.fundatie-neuroatipic.ro](https://fundatie-neuroatipic.ro/) (link: <https://fundatie-neuroatipic.ro/>)

 Facebook: [facebook.com/fundatie-neuroatipic](https://www.facebook.com/fundatie-neuroatipic)
(link: <https://www.facebook.com/fundatie-neuroatipic>)

 Instagram: [instagram.com/fundatie-neuroatipic](https://www.instagram.com/fundatie-neuroatipic)
(link: <https://www.instagram.com/fundatie-neuroatipic/>)

Despre Siguranța Școlară

Direcția Siguranța Școlară este structura specializată din cadrul Poliției Române, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității în incinta și zona adiacentă unităților de învățământ preuniversitar.

Misiunea Direcției Siguranța Școlară constă în asigurarea unui mediu educațional sigur și propice învățării pentru toți elevii, prin implementarea de strategii menite să prevină violența, bullyingul și alte comportamente deviate în școli. Aceasta include colaborarea strânsă cu cadre didactice, părinți, autorități locale și organizații non-guvernamentale pentru a dezvolta programe de educație și conștientizare.

Viziunea sa se concentrează pe crearea unui mediu școlar sigur și optim pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor.

 WEB: sigurantascolara.ro (link <https://sigurantascolara.ro/>)

 Facebook: [sigurantascolara](https://www.facebook.com/sigurantascolara) (link https://www.facebook.com/sigurantascolara?locale=ro_RO)

 Instagram: [sigurantascolararo](https://www.instagram.com/sigurantascolararo) (link <https://www.instagram.com/sigurantascolararo/>)

CUPRINS

Capitolul I. Părintele prezent recunoaște bullyingul	7
1. Ce este bullyingul și cum îl reperăm corect?	7
2. Forme ale bullyingului	11
2.1. Bullyingul fizic	11
2.2. Bullyingul verbal	12
2.3. Bullyingul relațional	12
2.4. Cyberbullyingul	13
3. Atenție risc de bullying!	14
4. Triunghiul agresor, victimă, martori	16
4.1. Cine este agresorul?	16
4.1.1. Mediul familial	16
4.1.2. Istoricul personal	17
4.2. Cine este victima?	19
4.3. Ce rol joacă martorii?	20
5. Bullyingul pe grupe de vârstă	22
5.1. Ciclul primar (6-10 ani)	22
5.2. Ciclul gimnazial (11-14 ani)	23
5.3. Ciclul liceal (15-18 ani)	25
6. Copiii cu nevoi speciale sunt vulnerabili	26
6.1. Copiii cu dizabilități intelectuale	27
6.2. Copiii cu dizabilități fizice	27
6.3. Tulburări din spectrul autist	28
6.4. Tulburarea de deficit de atenție cu hiperactivitate	28
Capitolul II. Intervenția în bullying	30
1. Cum vă sprijiniți copilul în fața bullyingului	30
1.1. Recunoașteți semnele bullyingului	30
1.2. Construiți o relație de încredere și comunicare deschisă	32
1.3. Învățați copilul cum să reacționeze la bullying	32

2. Când se apelează la servicii de sănătate mintală	34
3. Colaborarea părinților cu instituții responsabile de situațiile de bullying	35
Capitolul III. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România	37
Referințe bibliografice	60

Capitolul I. Părintele prezent recunoaște bullyingul

Importanța ghidului

Acest ghid își propune să vă ofere informații despre bullying, care vă vor ajuta să îl recunoașteți și să acționați pentru prevenție și siguranță.

De ce este important? Bullyingul are un impact major asupra copiilor și adolescenților – un copil din trei are nevoie de suport psiho-emoțional, iar victimele dezvoltă sentimente de izolare, scăderea stimei de sine și reducerea performanței școlare.

România se află pe locul 3 în Europa în ceea ce privește bullyingul în școli. Conform World Vision România (2021) agresiunea verbală este cea mai întâlnită formă de bullying la gimnaziu (42%) și liceu (38%). Agresivitatea fizică este raportată la un copil din zece la liceu și un elev din șapte la gimnaziu. În ceea ce privește cyberbullyingul, acesta se regăsește în procent de 14 % la elevii de gimnaziu și 12,5 % în rândul elevilor de liceu. Un raport al Salvați Copiii România (2022) indică faptul că 82 % din elevi au fost martori ai bullyingului în școală, iar 75 % dintre aceștia au fost martori în propria clasă. În cadrul unui studiu inițiat de Ministerul Educației și Poliția Română prin Direcția Siguranța Școlară au fost raportate următoarele statistici privind incidența formelor de violență în mediul școlar în 2023: 36 % au fost victime ale zvonurilor răutăcioase și 50 % dintre elevi au fost jigniți; 22 % dintre elevi au avut certuri violente cu alți elevi, pe când 18 % au fost umiliți. Dintre elevii care au raportat faptul că au fost victime ale bullyingului, 45 % au avut parte de consiliere școlară.

Amploarea acestui fenomen este îngrijorătoare. Informarea este primul pas pe care îl puteți face pentru o schimbare în bine, iar ghidul nostru vă va însoți în acest scop.

1. Ce este bullyingul și cum îl reperăm corect?

Când propriul copil este victima unei agresiuni, emoțiile sunt foarte puternice, dar știm că emoția nu este cel mai bun sfătuitor, prin

urmare o variantă mai înțeleaptă ar fi să acționați după același model care se aplică la instrucțiunile de siguranță din avion. Pentru a ajuta copilul, este important să ne punem noi, întâi, centurile de siguranță, iar primul pas în ce privește bullyingul este să știți clar ce aveți de făcut.

De unde începeți atunci? De la a ști cum să faceți diferența între o hârjoneală normală, care există de când lumea între copii și e chiar o ocazie ca ei să mai învețe câte ceva despre viață, și o altă situație, în care joaca nu mai e joacă, ci se transformă în coșmar.

Sunt trei criterii pe care să le luați în considerare, atunci când vreți să știți clar că nu exagerați, că limitele tachinării au fost depășite, că aveți de-a face cu bullyingul și că vreți să luați măsuri:

- Aveți indicii că agresorul acționează intenționat.
- Agresorul este mai puternic decât victima și nu există dubii că aveți de-a face cu un dezechilibru de putere.
- Agresorul apare și reappare, dă târcoale și pare că nu mai scăpați de situație; adică răul pe care-l face se repetă.

Menționăm că toate informațiile din prezentul ghid au în vedere în primul rând părinții copiilor victime. Cu toate acestea, ne vom adresa și părinților copiilor agresori. Chiar dacă pare greu de crezut, agresorii și părinții lor au de suferit din situațiile de bullying. De multe ori, suferința lor este mascată de agresiune, dar cicatricile sunt acolo și se vor vedea pe termen lung. Într-un război, toți participanții sunt afectați, nu doar cei care sunt atacați.

Așadar când șutul din curtea școlii, vorbele urâte sau excluderea din grup par că nu sunt cine știe ce sau, după cum ar fi tentate mamele copiilor agresori să zică, „*sunt băieți/fete, dragă, ce ne băgăm noi în certurile lor*”, știți acum după ce criterii să reacționați. Din motive pe care le veți găsi explicate, mama copilului agresor ar trebui să reacționeze chiar prima, atunci când observă criteriile menționate, pentru că așa există șansa ca totul să se regleze mai ușor.

Nu există termen de comparație între ceea ce înseamnă un conflict minor și bullying. Dacă primul poate fi o joacă sau o

competiție, cel de-al doilea este o intenție de a face rău, o faptă premeditată, care lăsată nepedepsită, poate provoca trauma celui rănit și un viitor pătat de infracțiune agresorului. **Niciodată nu tratăm bullyingul ca pe o glumă!**

Capcana emoției de a-ți vedea copilul victimă a bullyingului nu se oprește în punctul de a verifica dacă este într-adevăr vorba despre acest tip de violență. Când un părinte este, el însuși, prins în filtrul emoției, nu mai poate vedea cu adevărat ce culoare are emoția copilului. Pentru a putea susține cu adevărat cauza copilului, este important să redevenim raționali. Apoi putem înfrunta demonul, putem vedea clar cu ce avem de-a face pentru că acest demon nu are o singură formă.

Bullyingul are consecințe grave asupra tuturor celor implicați.

Pentru victime, consecințele psihologice ale bullyingului sunt multiple și pot persista mult după încetarea agresiunii directe.

Pe termen scurt, victimele pot dezvolta anxietate, manifestată prin atacuri de panică, evitarea situațiilor sociale și hipervigilența constantă. Episoadele depresive sunt și ele frecvente în bullying. Tristețea persistentă, pierderea interesului pentru activități plăcute și sentimente de devalorizare sunt foarte probabile. Furia și iritabilitatea sunt, de asemenea, comune, victima fiind adesea încărcată emoțional de propria neputință de a schimba situația. Pot apărea și simptome fizice, precum durerile de cap sau stomac, insomniile, pierderea sau creșterea necontrolată a apetitului.

Efectul pe termen lung poate influența întregul proces de dezvoltare. Victimele agresiunilor riscă mai mult în termeni clinici. Crește probabilitatea de a dezvolta tulburări de anxietate și depresie clinică la vârsta de adult, pot apărea dificultăți în formarea relațiilor intime și probleme de încredere în sine care persistă ani de zile după experiența inițială. Adulții care au suferit din cauza bullyingului în copilărie pot deveni prea pasivi în relații sau, dimpotrivă – prea precauți și protectori. Victimele mai pot dezvolta mecanisme

dezadaptative legate de pericol, fiind fie hipervigilenți (văd pericolul acolo unde nu există), fie hiposensibili la pericol (nu mai recunosc situațiile periculoase).

Mai jos aveți un tabel cu informații extinse despre efectele pe care bullyingul le poate avea asupra copilului dumneavoastră, în cazul în care a fost victimă:

Tabel 1. Sumar al efectelor psiho-emoționale apărute la copiii ce au experimentat bullying:

Efectele psiho-emoționale ale bullyingului asupra victimelor:	
Probleme de internalizare	Depresie Anxietate, fobie socială Tulburare de stres posttraumatic Risc de suicid Izolare socială Dificultăți în relaționarea socială Autovătămare
Probleme de externalizare	Comportamente agresive Dificultăți de concentrare Consum de substanțe (alcool, droguri, tutun)
Declin școlar	Absenteism, note scăzute, evitare
Somatizare	Dureri cronice Tulburări de somn
Modificări cerebrale asociate cu stresul cronic cauzat de bullying. Afectarea funcțională a sistemului limbic.	Volum redus de substanță cenușie, abilități academice compromise Disfuncție emoțională, hipersensibilitate, dificultăți în luarea deciziilor, anxietate ridicată
Perspectivă pe termen lung	Riscuri psihiatrice și sociale persistente

Părinții **agresorilor** trebuie să știe că și ei au consecințe în urma faptelor lor. Pe termen scurt, agresorul se poate simți în avantaj. Îi crește statutul social, percepe un sentiment de control și putere. În mod real, există însă costuri psihologice ascunse: începe să depindă de agresiune pentru a-și rezolva problemele, își pierde și mai mult abilitățile empatice și poate dezvolta o viziune distorsionată asupra relațiilor, pe care poate ajunge să le vadă ca fiind competitive și ostile. Pe termen lung, agresorii sunt predispuși către comportamente de risc, precum: consumul de droguri, alcool, implicarea în găști, favorizând apariția comportamentelor deviante.

Martorii la acte de bullying sunt afectați de violența la care asistă. Fenomenul este cunoscut ca traumă secundară (vicariantă). Studiile de psihologie socială arată că observatorul se transpune deseori mental în locul victimei. Cu alte cuvinte, el resimte indirect suferința acesteia, dar și disconfortul că nu poate interveni pentru că se teme de consecințe. Reacțiile sale sunt emoționale și cognitive, de la anxietate și neputință la vinovăție și confuzie morală.

Pe termen lung, un copil care este expus la acte de bullying, fără posibilitatea de intervenție, poate dezvolta o atitudine cinică față de justiție și înțelege că atitudinea morală este inutilă. Această experiență poate genera o formă de învățare prin observație în care tăcerea în fața nedreptății devine un model comportamental internalizat. Când trăiește așa ceva, un copil învață că supraviețuirea socială depinde de capacitatea de a ignora suferința altora și de a se proteja pe el însuși atunci când evită conflictul.

2. Forme ale bullyingului

Bullyingul poate avea manifestări directe, cum ar fi agresiunea fizică, insultele sau furtul, dar și forme indirecte, cum ar fi excluderea socială sau răspândirea de zvonuri.

Puteți să mai diferențiați bullyingul și după criteriile de mai jos:

2.1. Bullyingul fizic

Ca în război, bullyingul fizic, este forma cea mai evidentă că avem de-a face cu agresivitate. Lovituri, îmbrânceli, șuturi, haine

rupte arată clar că a avut loc un act de violență. Este de la sine înțeles că atunci când observați semne ale bullyingului fizic, acționați imediat (recomandările de acțiune în bullying vor fi prezentate ulterior în acest ghid).

Nu vă lăsați furați de faptul că o vânătaie trece. Efectele fizice sunt de cele mai multe ori depășite în profunzime de cele psihice. Un copil agresat în acest fel poate deveni panicat, în alertă, ca sub un asediu permanent, iar în astfel de situații, simptomele de stres posttraumatic sunt la un pas. Copilul nu o să vă spună întotdeauna ce a pățit, de aceea este important să fiți prezenți, pe fază, să vedeți alte semne, atunci când copilul le ascunde pe cele fizice. Când observați schimbări în comportamentul lui, ridicați-vă semne de întrebare (nu doarme, nu mănâncă suficient, nu mai învață ca altădată, îl doare frecvent capul sau burta, mai ales când trebuie să meargă la școală).

De ce un copil ar face altuia așa ceva? Există mai multe motive. Poate nu-și gestionează emoțiile, poate nu știe să comunice fără violență sau poate a fost el însuși victima unor părinți agresivi sau a unui mediu toxic. Când găsiți circumstanțele sub care se află agresorul nu înseamnă sub nicio formă că-l scuzați, ci că înțelegeți mai bine de unde pornește originea problemei, ca să știți ce aveți de făcut.

2.2. Bullyingul verbal

Cu bullyingul verbal, violența urcă o treaptă pe scala subtilității față de cea agresivă. Aici semnele nu mai sunt atât de evidente. Este cuvântul unuia împotriva altuia atunci când arma agresiunii stă în cuvinte. Jigniri, amenințări, zvonuri care afectează imaginea celui atacat sunt forme specifice ale acestui tip de bullying.

De multe ori agresorul este el însuși frământat de insecurități, de o imagine de sine negativă. Propria vulnerabilitate îl poate împinge să atace alt copil pe care îl poate face să-și piardă încrederea în alte persoane și inclusiv în propria sa capacitate de a se descurca.

2.3. Bullyingul relațional

Psihologia socială arată că este mai dureros pentru o persoană să fie exclusă din grup decât să fie condamnată la moarte.

Puteți înțelege atunci cât de mult suferă copilul dumneavoastră, mai ales dacă este la vârsta adolescenței, în cazul în care este ținta bullyingului relațional. A fost într-o astfel de situație dacă: a fost exclus din grup, cineva i-a compromis imaginea în fața prietenilor sau a stârnit zvonuri care i-au afectat prietenii sau relațiile sau în alte situații similare.

2.4. Cyberbullyingul

Cel mai probabil ați auzit situații terifiante despre cyberbullying. Este o formă de bullying adaptată la contextul tehnologic în care trăim și presupune transmiterea de mesaje umilitoare sau injurioase despre o persoană în mediul digital, folosind dispozitive precum: calculatoare, telefoane, tablete etc. Cyberbullyingul este mai sofisticat decât celelalte forme de bullying, iar dacă vreți să vă imaginați tensiunea resimțită de victimă, puteți să vă gândiți la gladiatorii din arenă. La fel de încolțit se poate simți un copil agresat în mediul digital, atunci când e ținta mesajelor denigratoare.

Mai mult, spectatorii care asistă la drama sa pot fi incomparabil mai mulți decât spectatorii din arene. Mediul digital se poate multiplica fără control atunci când un mesaj se „viralizează”, iar victima nu poate decât să asiste neputincioasă.

Agresorul este aici pe un teren liber. Este foarte greu să fie ținut pe loc pentru că dacă este scos afară de pe Tik Tok, intră pe Instagram și dacă și acolo apar obstacole, are la dispoziție Snapchat, Discord, Whatsapp. Este anonim, mai ferit de consecințele faptelor sale și poate să se joace de-a șoarecele și pisica 24 de ore din 24, timp în care tensiunea psihică a victimei devine greu de gestionat.

Dacă ați trecut cu copilul dumneavoastră prin așa ceva, poate ați observat că dintr-un pasionat al tehnologiei, pare să aibă anumite comportamente atipice în legătura cu aceasta, poate tresări când primește mesaje sau poate deveni chiar evitant față de mediul online.

Formele pe care le poate lua cyberbullyingul sunt numeroase:

- impersonare: agresorul poate fura identitatea victimei și poate cauza un dezastru acționând în numele ei; poate fura identitatea

unui prieten al victimei și pretinzând că este această persoană, poate provoca certuri sau afla informații confidențiale; poate fura identitatea unei terțe persoane, însușindu-și, de exemplu, poza brazilianului văzut pe Tik Tok și, sub un astfel de avatar, poate tachina victima în mai multe feluri, de la lovebombing (afecțiune intensă urmată de retragerea bruscă a atenției) la gaslighting (acționând astfel încât victima începe să-și pună la îndoială percepția, memoria, judecata sau realitatea);

- postarea de fotografii intime pentru a umili victima;
- violență a mesajelor, amenințări, ridiculizări;
- campanii de hărțuire în multimedia pentru a hărțui victima;
- excluderea victimei din grupurile online etc.

3. Atenție, risc de bullying!

Probabil vă întrebați dacă există anumite criterii care să vă semnaleze riscul de bullying și într-adevăr există. Cercetările la nivel internațional arată că riscul de bullying este semnificativ mai mare atunci când un copil este perceput „diferit” față de ceilalți copii. Un studiu (Armitage, 2021) realizat în 2021, în 144 de țări scoate în evidență 12 astfel de factori relevanți pentru bullying. Îi găsiți mai jos:

- **Diferențe de gen:** Aceasta este o primă diferență între copii. Fetele și băieții pot fi în egală măsură agresori sau victime, însă există anumite diferențe. De exemplu, băieții sunt mai susceptibili să experimenteze bullyingul direct fizic, iar fetele sunt mai susceptibile să experimenteze bullyingul direct verbal și bullyingul indirect. De asemenea, băieții sunt mai susceptibili să fie agresori care practică bullying direct fizic, în timp ce fetele sunt mai predispuse să agreseze prin bullying indirect și emoțional. La nivel global, nu există diferențe majore în felul în care fetele și băieții experimentează bullying sexual, dar există diferențe regionale: fetele sunt mai predispuse să fie intimidat prin intermediul mesajelor digitale.

- **Diferența de vârstă:** Pe măsură ce copiii cresc, ei sunt mai susceptibili să experimenteze bullying din partea covârșnicilor. Copiii mai mari au o probabilitate mai mare să fie expuși la cyberbullying.

- **Neconformarea la normele care țin de gen:** Copiii care sunt percepuți că nu se conformează normelor legate de gen sunt mai vulnerabili la bullying. Susținând aceeași idee, Collins și colaboratorii au arătat faptul că definirea și integrarea conceptelor de „masculinitate” și „femininitate” de către copii și adolescenți pot avea un efect direct asupra modului în care îi tratează pe ceilalți. De exemplu, atunci când un băiat se vede ca fiind foarte dur sau „masculin” și înțelege acest concept într-o manieră limitată, el este predispus să disprețuiască și să hărțuiască alți băieți care au trăsături de personalitate precum sensibilitate, blândețe, simț artistic – trăsături mai des întâlnite la genul feminin. În mod asemănător, o fată care se percepe ca fiind „feminină” în sensul convențional poate privi cu dispreț alte fete care sunt dure sau mai puțin feminine. Această mentalitate poate explica unele comportamente de bullying, ca de exemplu cele ale băieților care îi ridiculizează și încearcă să-i supere pe cei pe care îi consideră gay.

- **Aspectul fizic:** Aspectul fizic este cel mai frecvent motiv pentru bullying, de exemplu diferențe precum a fi supraponderal sunt des asociate cu hărțuirea.

- **Dizabilități fizice sau de învățare:** Dizabilitatea fizică sau de învățare este asociată cu un risc crescut de a fi intimidat. În aceeași ordine de idei, Mooney & Smith (1995) susțin că agresiunea este uneori îndreptată împotriva copiilor care nu au aceleași capacități fizice sau mentale – de exemplu, cei care sunt diagnosticați cu ADHD de tip neatent sau cu dificultăți de vorbire.

- **Rasa, naționalitatea sau culoarea pielii:** A fi ținta bullyingului bazat pe rasă, naționalitate sau culoarea pielii este a doua cea mai frecventă cauză pentru bullying raportat de copii.

- **Factorul religie:** Comparat cu alți factori, religia este menționată de mult mai puțini copii ca fiind un motiv pentru care au fost intimidați.

- **Factorul statut social/economic:** Dezavantajele statutului socio-economic sunt asociate cu un risc crescut de a fi victima bullyingului.

- **Statutul de imigrant:** Copiii imigranți sunt mai susceptibili să fie intimidați de către covârșnicii lor care sunt nativi în țara respectivă.

- **Mediul școlar:** Un mediu școlar pozitiv reduce bullyingul.

- **Realizările educaționale:** Per total realizările educaționale, rezultatele bune sunt un factor protectiv în calea bullyingului.

- **Sprrijinul din partea vârstnicilor și al familiei:** Se cunoaște faptul că suportul și comunicarea familială pot fi factori protectivi importanți împotriva hărțuirii.

4. Triunghiul agresor, victimă, martori

Chiar și atunci când participă doar doi copii, victima și agresorul, bullyingul este tot un fenomen de grup pentru că martorii asistă întotdeauna, chiar și atunci când o fac indirect. Faptul că ei privesc, că sunt la curent cu evenimentul traumatic dă agresorului sentimentul de putere și control pe care îl caută adesea în bullying.

Fiecare copil din acest triunghi – agresor, victimă, martori – poate avea un profil divers și poate proveni din medii variate. Studiile de specialitate arată, cu toate acestea, că pot fi identificate anumite caracteristici predispozante.

4.1. Cine este agresorul?

Este probabil să vreți să știți cine este capabil să fie agresor, de ce un copil ar fi în stare să recurgă la acte de violență împotriva altui copil.

Familia din care provine, stilurile parentale exercitate asupra copilului, dar și istoricul personal pot oferi indicii valoroase despre motivația și resorturile acestora.

4.1.1. Mediul familial

Mediul familial al copiilor predispuși la bullying are deseori caracteristici specifice care sunt un indicator pentru modelarea dezvoltării copilului într-o direcție problematică. Un teren fertil pentru dezvoltarea bullyingului poate fi creat de:

- **Stilurile parentale autoritare sau permissive extreme:**

Prin regulile foarte stricte, **părinții autoritari** exercită un control prea mare în relația cu copilul. Din această atitudine, copilul înțelege un mesaj distorsionat, că relațiile se bazează pe dominanță și supunere. În mod diametral opus, când părintele este prea permisiv și nu setează limite adecvate, la copil ajunge un mesaj la fel de nociv, și anume că poate să fie agresiv fără să plătească consecințele.

- **Inconsistența în aplicarea regulilor și consecințelor:**

Când părinții nu aplică regulile și limitele, în mod consecvent și consistent, ceea ce înțelege copilul este că poate manipula situațiile pentru a evita consecințele negative. Mai târziu, el aplică această învățare timpurie în relațiile cu semenii, unde copilul încearcă să-i controleze pe alții prin intimidare.

- **Violența în familie:** Un copil care trăiește într-un mediu familial violent este afectat chiar și atunci când violența nu îl implică direct. Mesajul distorsionat pe care îl primește în astfel de cazuri este: poți să fii agresiv când rezolvi conflicte pentru că asta îți va aduce recunoaștere și respect.

- **Neglijența emoțională:** Este uneori mai nocivă decât abuzul fizic direct. Când un copil resimte că nevoile lui emoționale sunt ignorate sau minimizate, poate dezvolta o incapacitate de a fi empatic. Când nu sunt validați și consolati pentru pierderile lor, copiii caută aceste lucruri în altă parte, inclusiv prin agresiunea asupra altora.

4.1.2. Istoricul personal

Istoricul personal al agresorului poate include:

- **Experiențe traumatiche care nu au fost procesate adecvat:** De multe ori își ascunde trăirile sau experiențele și observatorii nu pot să-și dea seama întotdeauna prin ce trece. În istoria multora dintre ei, există experiențe de bullying, violență sau neglijare care au marcat adesea startul pentru atitudinea lor defensivă, prin care se folosesc de atac pentru a se feri de respingere.

- **Traumele medicale, accidentele sau problemele de sănătate cronice:** Boala (suferința), mai ales când afectează

imaginea de sine (spre exemplu, dacă copilul a fost umilit sau exclus din cauza bolii), poate să determine ulterior un comportament agresiv. Este un mecanism prin care copilul se protejează de sentimentul de inferioritate. Este ca și cum ar spune: „*Nu suport să fiu slab, nu mai vreau să fiu rănit așa că mai bine îi rănesc eu pe alții.*”

- **Domiciliul instabil și schimbările frecvente ale școlii:**

Când un copil nu are stabilitate acasă sau la școală, relațiile lui au de suferit. În mintea lui, agresivitatea poate apărea ca metodă de a se adapta pentru a se impune rapid în noile medii sociale schimbătoare.

Profilul agresorului poate fi unul complex și poate descrie caracteristici unice. Coloroso (2003) prezintă șapte tipuri de agresori:

- **Agresorul încrezător** este cel ce deține un sentiment de grandoare, de superioritate, un Ego mare, neavând empatie pentru cei pe care îi hărțuiește și simțindu-se important doar atunci când provoacă durere celorlalți.

- **Agresorul social** este cel ce are un simț de sine slab, preferă să își ascundă nesiguranțele într-o înfățișare de încredere exagerată, pe el îl puteți observa stârnind bârfe, zvonuri, batjocorind victima și excluzând-o de la activitățile școlare.

- **Agresorul ascuns** este cel ce poate părea celorlalți copii ca fiind cool și detașat; el are puține emoții, caută momentele în care nu poate fi văzut și prins de adulți și intimidează, fiind crud cu victima, dar foarte fermecător în fața celorlalți.

- **Agresorul hiperactiv** este cel ce prezintă dificultăți cu temele, cel care are abilități sociale mai slabe pentru că nu procesează corect indicatorii sociali. El are o percepție distorsionată legată de ideea că alții vor să îi facă rău, în felul ăsta acționând agresiv la aceste indicii inexistente.

- **Gașca de agresori** sau acel grup de amici care împreună fac lucruri pe care nu le-ar face dacă ar fi singuri, obiectivul fiind acela de a transforma ținta în țap ispășitor și a o izola.

- **Bătăușul agresat** este atât victimă, cât și agresor, el fiind agresat de copiii mai mari și de adulți, ajunge să-i agrezeze pe alții de

aceeași vârstă sau mai mici pentru a se elibera de sentimentul de neputință și ură față de sine.

- **Nu în ultimul rând, banda de bățuși** ce este alcătuită dintr-o alianță strategică care urmărește puterea. Nu e un grup format din prietenie. Această alianță mai are ca scop dominația și subjugarea altora, obiectivul e de a câștiga respectul bandei lor și de aia agresează pe alții. Lor le lipsește empatia și remușcarea pentru acțiunile pe care le fac.

4.2. Cine este victima?

Studiile arată că, la fel ca în cazul agresorului, există anumiți indicatori după care putem evalua probabilitatea ca un copil să fie victima bullyingului. Astfel de indicatori sunt:

- **Anxietatea socială:** Acești copii sunt timizi și se feresc de situațiile sociale. Grupurile mari le pun în mod particular probleme. Pentru ei, situațiile sociale noi sau provocatoare pot părea dezastruoase. Au dificultăți să tolereze critica și nu suportă să fie evaluați sau judecați de alții. Rareori au curajul să înceapă sau să mențină conversații și au adesea un limbaj corporal care le fac transparentă vulnerabilitatea (umeri plecați, evită contactul vizual, vorbește încet). În caz de confruntare, acești copii au tendința să bată în retragere, mecanismul lor de răspuns fiind să evite. Nu caută ajutor și nu se opun, iar toate aceste motive îi fac să devină „ținte ușoare” pentru agresori.

- **Dificultăți în citirea semnalelor sociale:** Sunt copii care fie nu recunosc intenția agresivă, fie nu răspund adecvat la semnalele de avertizare, precum agresivitatea din partea unui alt copil. Îi auziți spunând, de pildă, că o lovitură a fost „în joacă”. Ar fi capabili să se împrietenească cu agresorii chiar și după ce au fost loviți sau tachinați.

- **Stima de sine scăzută:** Copiii cu stima de sine scăzută au tendința să dea vina pe ei pentru cele întâmplate: „Mi-o merit”, „Din cauza mea a făcut asta”. Își minimizează valoarea, se văd mai prejos decât ceilalți și de multe ori sunt dispuși să intre în relații abuzive doar ca să nu fie izolați. Consecința este că astfel sunt mai vulnerabili la manipulare emoțională.

- **Diferențele față de alți copii:** Poate fi vorba despre diferențe fizice (greutate, înălțime, caracteristici faciale, dizabilități), culturale sau etnice, diferențe socio-economice sau chiar trăsături de personalitate. Orice evidențiază copilul ca fiind altfel, diferit de tiparul grupului din care face parte, poate provoca reacție.

- **Supersensibilitatea emoțională:** Copiii care reacționează intens la provocări sau critici dau agresorilor satisfacția unui răspuns dramatic. Plâng ușor, au explozii emoționale sau sunt afectați de comentarii pe care alți copii le-ar ignora. În toate aceste comportamente, agresorul poate vedea o „recompensă” agresorului, pentru că sunt exact ceea ce el caută.

4.3. Ce rol joacă martorii?

După anumite tipare, tipurile de martori pot fi grupate în câteva categorii:

- **Martorii pasivi** sunt cei care asistă fără să intervină. Majoritatea copiilor fac parte din această categorie. Dacă nu intervin, nu înseamnă că se simt confortabili cu această opțiune. Lipsa lor de atitudine poate fi determinată de: frica să nu devină următoarea țintă, faptul că nu știu ce să facă, se bazează că vor interveni alții.

- **Susținătorii activi** sunt și ei agresivi pentru că încurajează agresorul prin râs sau comentarii. Motivația lor poate fi legată de faptul că se simt solidari cu agresorul, pot experimenta puterea asociindu-se cu acesta sau se feresc să devină ei înșiși victime.

- **Apărătorii potențiali** sunt acei copii care, deși empatizează cu victima, nu se încumetă să intervină. Ei pot fi încurajați să ia atitudine atunci când curajul lor este evidențiat public, când știu clar în ce mod pot interveni, dar și când se simt în siguranță că vor fi protejați ulterior.

De ce tac martorii?

Mai multe mecanisme favorizează tăcerea martorilor. Prima și cea mai evidentă este teama de represalii. Agresorul ocupă adesea o poziție de alfa în grupul din care face parte, fie că are forță fizică,

fie că se bucură de influență socială. Teama de represalii, grija că intervenția le va fi pedepsită, iar tăcerea le va fi recompensată sunt motive suficiente ca martorii să se teamă să intervină.

La toate acestea se mai adaugă o serie de alte motive care pot îngreuna posibila acțiune din partea celor care asistă la violență, de pildă, birocrăția sau fenomenul de responsabilitate difuză.

Pentru ca intervenția și prevenția fenomenului de bullying să funcționeze, este important să vedem unde anume putem face schimbări ca martorii să aibă cele mai bune condiții de a se implica și cum putem minimiza cauzele suplimentare care ar putea împiedica reacția și confesiunea.

Regăsiți, mai jos, mecanisme care pot împiedica implicarea martorilor:

- **Intimidare prin control social subtil:** „Tu ești următorul” este un mesaj adesea nerostit, prin care martorii sunt ținuti în poziție neutră, descurajați să facă vreun pas pentru asumarea răspunderii. E suficient ca agresorul să facă acest mesaj explicit o singură dată.

- **Excluderea socială:** Cei care „sparg tăcerea” pot fi excluși din grup. Când cineva e scos în afara grupului, suferința sa atinge cote care depășesc durerea fizică.

- **Stigmatizarea celor care raportează:** Agresorii și susținătorii săi inversează valorile morale prin apelative precum „turnători”, „pârâcioși”. Curajul devine, în lumina lor, un viciu.

- **Procedurile birocratice:** Descurajează atunci când sunt complexe și consumă mult timp. Martorii pot fi descurajați să se implice dacă estimează că procesul este obositor și frustrant.

- **Fenomenul de responsabilitate difuză:** Când sunt mai mulți observatori, fiecare așteaptă ca celălalt să reacționeze. Studiile de psihologie socială arată că în cazul unui incident, probabilitatea ca cineva să răspundă crește atunci când este un singur observator. **Învățați copiii ca atunci când cer ajutor și sunt mai mulți martori, să indice foarte clar de la cine cer ajutor (de pildă: „Băiatule în tricou albastru, ajută-mă, te rog!”).**

5. Bullyingul pe grupe de vârstă

5.1. Ciclul primar (6-10 ani)

Copiii cu vârste între 6-10 ani trec, **din punct de vedere cognitiv, de la gândirea preoperațională la gândirea operațională concretă**, conform teoriei lui Piaget. Încep, astfel, să gândească logic însă concret, respectiv în termeni de „aici și acum” (copilul nu poate gândi abstract). Pentru că au deja **capacitatea de a înțelege cauzalitatea**, ei înțeleg că acțiunile lor au consecințe directe asupra celorlalți. Nu puteți aștepta totuși ca ei să înțeleagă consecințele pe termen lung pentru că mintea lor poate procesa doar consecințele imediate și concrete (de exemplu, înțeleg că dacă lovesc un alt copil, pe acesta îl doare, dar nu înțeleg ce efect are lovitura pentru copil pe termen lung).

Este o perioadă în care se poate vorbi și de empatie cognitivă, deși în mod limitat. Copiii nu mai sunt la fel de egocentrice ca în stadiile anterioare de dezvoltare. Pot citi emoțiile de bază ale celorlalți prin expresiile faciale și limbajul corporal. Nu înțeleg însă nuanțele emoționale complexe și astfel nu au cum să înțeleagă în totalitate suferința pe care o provoacă prin bullying.

În ceea ce privește **gândirea morală**, stadiul lor de dezvoltare (potrivit teoriei lui Kohlberg, ei sunt acum în stadiul convențional al dezvoltării morale) este în punctul în care ei înțeleg că un comportament poate fi „rău”. Nu pricep însă implicațiile morale și cred că un comportament este „rău” pentru că așa spun adulții. Sunt la vârsta la care învață despre bullying prin repetiție și aplicarea de consecințe. Nu au nici capacitatea să generalizeze ce învață dintr-o situație și să aplice la situații noi, ceea ce face, de fapt, să fie nevoie de **multă îndrumare din partea adulților**.

Pentru că adulții sunt figuri centrale la această vârstă, este foarte important ca ei să conștientizeze acest rol. Primul mod în care pot face acest lucru este să încurajeze comunicarea, să le dea copiilor sentimentul că pot vorbi fără teamă despre problemele lor. Mulți copii nu spun acasă că au văzut sau au luat parte la acte de bullying pentru că le e teamă să nu fie considerați „pârâcioși”.

În această perioadă de dezvoltare **predomină bullyingul fizic**, deoarece controlul impulsurilor este în dezvoltare, iar vocabularul emoțional la această vârstă limitează încă exprimarea frustrării în cuvinte. Este prezent și **bullyingul relațional, dar nu la fel de sofisticat** ca în perioadele ulterioare (de pildă, pot exclude alt copil din jocuri, pot împrăștiia „secrete” simple despre un copil).

Mai sunt și alte caracteristici ale bullyingului în această perioadă. **Este mai spontan**, cu alte cuvinte mai puțin planificat. De asemenea, **încep să se contureze diferențe de gen**, băieții având tendința să recurgă la bullyingul fizic direct, în timp ce fetele încep să dezvolte forme mai subtile de agresiune relațională.

Importanța intervenției imediate pentru prevenirea cristalizării comportamentelor

Perioada ciclului primar reprezintă o fereastră critică pentru intervenția în cazurile de bullying, deoarece **comportamentele și atitudinile sociale sunt încă în formare și pot fi modificate relativ ușor cu intervenția adecvată**.

Intervenția în această perioadă este o fereastră de oportunitate. Comportamentele și atitudinile sociale sunt în formare și pot fi modificate mai ușor. Aceasta este și vârsta la care un copil etichetat ca „victimă” sau „agresor” poate internaliza eticheta pusă și poate manifesta comportamente asociate și în perioada următoare. De asemenea, o serie de studii indică faptul că acei copii care sunt victimizați în această perioadă de dezvoltare au un risc crescut să fie revictimizați ulterior.

5.2. Ciclul gimnazial (11-14 ani)

Perioada gimnazială coincide cu **începerea pubertății**. Schimbările hormonale au impact profund asupra creierului în dezvoltare. Apar modificări importante în ce privește comportamentul, emoțiile și cognițiile.

Copiii din această grupă de vârstă pot să gândească abstract, dar sunt încă imaturi. Nu este încă dezvoltat **cortexul prefrontal**

(care se maturizează în jurul vârstei de 25 de ani). Astfel, ei nu sunt încă deplin capabili să gestioneze **controlul impulsurilor, să se descurce cu planificarea pe termen lung și ia decizii raționale.**

Riscurile de la această vârstă sunt dublate de o altă particularitate. Creierul adolescent procesează emoțiile mai intens decât creierul adult pentru că **sistemul limbic, responsabil pentru procesarea emoțiilor, devine hiperactivat.** Astfel, adolescenții sunt mai impulsivi, mai reactivi emoțional și mai predispuși la comportamente riscante, inclusiv la manifestări agresive. Managementul acestor emoții intense este important pentru prevenirea și intervenția în cazurile de bullying.

În această perioadă, se poate vorbi despre o **trecere de la agresiunea predominant fizică spre forme mult mai sofisticate de agresiune relațională și socială.** Adolescenții înțeleg mult mai subtil relațiile sociale. Faptul că pun mai mult preț pe relațiile sociale face ca excluderea socială (prin formele sale, precum ignorare, răspândirea de zvonuri false și denigratoare, sabotarea prietenilor, izolarea de grup etc.) să fie mult mai dureroasă. Bullyingul devine mai calculat și pivotează în jurul manipulării statutului social.

La această vârstă se dezvoltă empatia cognitivă. Astfel, un agresor aflat în această perioadă de dezvoltare înțelege când o persoană este vulnerabilă sau nesigură, ceea ce face ca atacurile de bullying să fie mai precise și mai distructive.

Două dimensiuni ale bullyingului ies în prim-plan în această perioadă: **competiția pentru ierarhia socială** (poziția pe care adolescentul o ocupă în grup) și **insecuritățile legate de schimbările fizice rapide și formarea identității.**

Adolescenții pot recurge la sabotaj pentru a-și securiza poziția în grup. Felul în care imaginea lor se reflectă între cei de-o seamă cu ei contribuie la sentimentul lor de validare și de aceea are o foarte mare importanță. Este o perioadă în care hărțuirea poate fi activată de diferențe fizice, orientare sexuală, diferențe etnice sau religioase sau orice lipsă de conformare cu normele de grup. Cu cât înțelegerea asupra propriei identități devine mai clară, cu atât

adolescenții riscă mai puțin să fie influențați de manipulare și presiunea negativă a grupului.

Teama de excludere este strâns legată de nevoia intensă de apartenență la această vârstă. De multe ori pot apărea din această cauză compromisuri morale semnificative. În mare măsură contează valorile grupului și atunci când un grup apreciază diversitatea și nu validează comportamentele agresive, nu va încuraja comportamente de bullying.

Era digitală a transformat radical peisajul bullyingului la această vârstă. Adolescenții gimnaziali sunt nativi digitali, iar bullyingul online crește semnificativ riscurile legate de violență.

La toate cele de mai sus se adaugă presiunea școlară și cea a părinților pentru o bună dezvoltare la nivel intelectual. Adolescenții sunt în mod particular expuși la riscuri de sănătate, inclusiv tulburări de alimentație și riscuri de substanțe (tutun, vaping, alcool, droguri).

Experiențele din această perioadă par un carusel de schimbări. Totul este intens, rapid și are o influență mare asupra modului în care se vor dezvolta ca adulți. Cheia este ca ei să fie ascultați și înțeleși de adulți, iar adolescenții care au avut de suferit din cauza bullyingului să înțeleagă că vindecarea este posibilă.

5.3. Ciclul liceal (15-18 ani)

Din punct de vedere cognitiv, anii de liceu marchează trecerea la gândirea formală operațională. Se dezvoltă **gândirea abstractă și capacitatea de raționament ipotetic-deductiv. Adolescenții sunt acum capabili să înțeleagă implicațiile sistemice pe termen lung** ale faptelor lor. Ei pot să deducă astfel că atunci când intimidează un coleg, acest lucru afectează victima și contribuie la un climat **toxic. Înțelegerea responsabilității personale este așadar cu un pas mai sofisticată.**

Se dezvoltă și metacogniția (gândirea despre gândire), iar adolescenții își pot analiza motivațiile și erorile de gândire, pot să înțeleagă că există o răspundere pentru acțiunile lor, că acestea pot avea consecințe legale. Se adaugă și dezvoltarea empatiei cognitive și

afective. Adolescenții devin capabili să înțeleagă perspectivele complexe ale altora și să le anticipeze reacțiile emoționale. Din punct de vedere moral, ei **încep să dezvolte un sistem de valori propriu**, care poate intra în conflict cu normele grupului sau cu așteptările autorității.

Nivelul de sofisticare a bullyingului în perioada liceală crește, făcându-l adesea invizibil pentru adulți. Modurile de violență sunt mai subtile: evitarea constantă a unei persoane, organizarea de activități sociale din care anumite persoane sunt excluse intenționat, dar aparent accidental, crearea unor ocazii care pun victima în situații inconfortabile sau să o prezinte ca nefiind de încredere etc.).

Bullyingul informațional poate face ca un agresor să preia controlul imaginii victimei, formă supremă de violență psihică. Poate fi executat direct sau prin intermediari. Sunt atunci mai multe persoane care hărțuiesc victima.

Consecințele bullyingului asupra adolescenților de liceu pot fi copleșitoare, cu efecte psihice mari și consecințe asupra echilibrului interior. Într-o perioadă în care emoțiile și nesiguranțele sunt intense, bullyingul agravează sentimentul de singurătate sau neînțelegere până la punctul în care poate cauza probleme clinice serioase: depresie, anxietate, stres posttraumatic, tulburări alimentare, abuz de substanțe, performanță academică scăzută și în cazuri foarte grave, suicid.

6. Copiii cu nevoi speciale sunt vulnerabili

Copiii cu nevoi **speciale reprezintă una dintre cele mai vulnerabile categorii în contextul bullyingului școlar**. Pe lângă provocările specifice fiecărei etape de vârstă, acești copii se confruntă cu dificultățile legate de specificul dizabilității lor.

Copiii cu dizabilități intelectuale se confruntă, de exemplu, cu bariera comunicării. Vocabularul lor este limitat și nu pot să-și relateze experiența de victimizare, trăind drama unui cerc vicios în care experiențele lor neexprimate sunt repetate. Copiii cu tulburări din spectrul autist au dificultăți de recunoaștere a semnalelor sociale, în timp ce copiii cu ADHD au probleme semnificative de control al impulsurilor. Acești copii se simt adesea neînțeleși, ceea ce face

dificilă confesarea lor în fața adulților. Ei sunt de cele mai multe ori suplimentar vulnerabilizați pentru că sunt izolați, au dificultăți să lege prietenii și nu au grupuri de suport. Adesea stigmatizați de grup, ei ajung să dezvolte o imagine negativă despre sine și consideră comportamentul agresiv ca meritat („așa merită cineva ca mine”). Unii dintre ei nici măcar nu înțeleg ce este bullyingul ceea ce face și mai dificilă posibilitatea ca ei să-l semnaleze (de pildă, un copil cu dizabilitate intelectuală poate interpreta comportamentul manipulativ al unui agresor ca fiind prietenie, în timp ce un copil cu tulburări din spectrul autist poate să nu înțeleagă ironia când este agresat verbal).

6.1. Copiii cu dizabilități intelectuale

Acești copii navighează cu dificultate prin provocările diverselor etape de vârstă și complexitatea mediului școlar. Sunt deosebit de vulnerabili față de bullying pentru că nu înțeleg situațiile sociale sau manipularea. Din cauza limitărilor cognitive nu pot procesa și interpreta corespunzător semnalele sociale subtile (expresiile faciale, tonul vocii sau limbajul corporal). Naivi și încrezători în situații în care ar trebui să fie precauți, sunt deseori exact ținta ușoară pe care o caută un agresor.

Sunt adesea etichetați ca „ciudați”, „handicapați”, „leneși”. Deseori alți copii refuză să lucreze cu ei în echipă sau evită contactul vizual când se întâlnesc. Ei nu înțeleg de ce sunt tratați rău și trec prin sentimente intense de confuzie și frustrare, care deseori evoluează în dezvoltarea unei anxietăți generalizate față de interacțiunile sociale. Nu se pot descurca pentru că nu au cuvintele potrivite pentru a descrie ce li se întâmplă și nici strategii să se descurce. Modul în care îi văd ceilalți poate deveni pentru ei un punct de referință, astfel încât, deseori, ei ajung să creadă că sunt așa cum se spune despre ei că sunt.

6.2. Copiii cu dizabilități fizice

Copiii cu dizabilități fizice depind de alții pentru orice activitate. Nevoia lor de asistență îi face foarte vulnerabili, inclusiv prin faptul că scapă mult mai greu din situații, ei neputând să fugă.

Agresorii pot folosi împotriva lor defectele fizice și aparatura de care au nevoie să se descurce. Pot să le ascundă echipamentele medicale, să îi agreseze în spații unde sunt vulnerabili, precum la toaletă. Toate aceste experiențe pot lăsa în mintea copilului cu dizabilități fizice impresia greșită ca dizabilitatea îi face incapabili să se descurce, în loc să se concentreze pe punctele lor forte, calități și abilități.

6.3. Tulburări din spectrul autist

Copiii cu tulburări din spectrul autist (TSA) prezintă și ei vulnerabilități de bullying care sunt diferite de ale celorlalți copii. Acestea sunt legate de dificultățile specifice tulburării cu care se confruntă.

Acești copii au de regulă dificultăți de comunicare verbală și nonverbală și sunt stângaci în interacțiunile sociale. Încep și mențin greu conversațiile, au probleme să înțeleagă gesturile și expresiile faciale și nu înțeleg limbajul nonverbal. Fac mari eforturi din aceste motive să interpreteze emoțiile și intențiile celorlalți lucru care le afectează capacitatea de a forma relații.

O altă particularitate a lor este că pot avea interese foarte specifice, modele repetitive de comportament, precum și nevoia de predictibilitate și rutină. Pot fi hipersensibili la stimulii din mediu (pot avea reacții intense la sunete, lumini sau texturi) sau hiposensibili (nevoia ca un stimul să fie mai intens pentru a-l putea percepe). Agresorii pot folosi nevoia de rutină sau sensibilitatea lor senzorială pentru a-i enerva. De pildă, pot ascunde obiectele personale ale copilului, pot întrerupe ritualurile care îl ajută să se simtă în siguranță, pot produce zgomote puternice în mod intenționat sau pot atinge copilul fără permisiune.

Reacția copiilor cu TSA la bullying poate să se manifeste prin crize de furie sau comportamente auto-stimulative crescute, care pot fi interpretate greșit ca fiind „problematic”.

6.4. Tulburarea de deficit de atenție cu hiperactivitate

Copiii cu tulburare de deficit de atenție cu hiperactivitate (ADHD) se confruntă cu o dublă provocare în contextul bullyingului. Acești copii pot fi atât victime, cât și agresori.

Un copil cu ADHD prezintă de obicei trei categorii principale de simptome care pot interfera cu funcționarea sa zilnică, după cum urmează:

- **Lipsa de atenție** – au dificultăți să se concentreze pe sarcini, sunt ușor distrași de stimuli externi, uită frecvent instrucțiunile și adesea nu finalizează activitățile începute.

- **Hiperactivitatea** – sunt în permanență agitați, pot vorbi excesiv și au un sentiment interior de neliniște care îi împinge să fie mereu în mișcare.

- **Impulsivitatea** – iau rapid decizii fără să se gândească la consecințe, întrerup conversațiile altora și au reacții emoționale intense la frustrare.

Fiecare copil este unic și poate exprima aceste caracteristici în feluri diferite. Contează mult și mediul în care au crescut, stresul la care au fost supuși. Este important să luați în considerare că atunci când lucrați cu copii cu ADHD, reacțiile lor nu înseamnă lipsă de disciplină, ci o condiție neurobiologică.

Prin impulsivitatea specifică și reacțiile lor emoționale uneori nepotrivite, copiii cu ADHD pot deveni ținte pentru bullying. Agresorii îi provoacă ușor pentru că obțin rapid de la ei reacții intense. Mai mult, prin reacția disproporționată, copiii cu ADHD sunt exact acei copii pe care agresorii pot da vina atunci când vor să scape de consecințe. Copiii cu ADHD dezvoltă frustrare și furie la o intensitate mai mare decât alți copii atunci când sunt victime ale bullyingului.

Capitolul II. Intervenția în bullying

1. Cum vă sprijiniți copilul în fața bullyingului

Pentru a vă apăra copilul de bullying, trebuie să fiți informat, vigilent și activ implicat în viața emoțională și socială a copilului dumneavoastră. Conform celor mai bune practici și studii internaționale, este important să:

1.1. Recunoașteți semnele bullyingului

Nu toți copiii spun când sunt agresați.

În tabelul următor vom compara semnele și simptomele vizibile la copiii ce sunt hărțuiți versus semnele și simptomele ce sunt observate la cei ce se implică în hărțuire (conform Kohut, 2007).

Tabel 2: Semne care avertizează despre comportamentul de bullying

Semne ce avertizează că un copil se implică în comportamente de bullying (ca agresor)	Semne ce avertizează că un copil este hărțuit (victimă)
Își exprimă intenția de a-i răni pe alții. Au strategii de rezolvare a problemelor ce sunt bazate pe agresivitate.	Se teme să meargă la școală, pentru că acolo are loc hărțuirea și, de regulă, dezvoltă multe scuze pentru a nu merge la școală ca să scape de agresor.
Se implică în răspândirea de bârfe, zvonuri calomnioase și umilitoare.	Se întoarce de la școală acasă cu lucruri pierdute, distruse, haine rupte și pătate.
Relațiile lui par să se bazeze pe un dezechilibru de putere, își alege ținte vulnerabile.	Prezintă dificultăți somatice adică dificultăți fizice, precum dureri de stomac, de cap, greață iritabilitate, insomnie, plâns în somn. Toate acestea fiind rezultate fizice ale anxietății intense legate de hărțuire.

Exprimă intenția de a ridiculiza, intimidă și respinge pe alții.	Se izolează de grupul de colegi și nu și aduce colegii acasă.
Prezintă un interes obsesiv pentru violență (căutând canale tv, jocuri, filme) care promovează agresivitatea.	Se întoarce de la școală, flămând pentru că agresorul îi ia prânzul sau banii pentru prânz.
Lipsa remușcărilor pentru rănirea fraților mai mici sau animalelor de companie. Nu le place să împartă jucării sau bunuri cu frații sau colegii.	Poate prezenta tăieturi, vânătăi inexplicabile iar atunci când este întrebat de părinte sau de cadrul didactic despre rănile lui, pare că explicația nu are legătură cu situația.
Provocarea verbală a altora într-un mod ofensator.	Poate evita computerul în cazul hărțuirii cibernetice.
Deținerea de bani sau bunuri pe care părinții nu le-au furniza.	Poate să fure bani de la părinți fără nicio explicație (agresorul amenință și intimidează, banii pot fi pentru el).
Comportament sfidător în raport cu autoritatea.	Pierderea poftei de mâncare, scăderea în greutate.
Distrugerea sau deteriorarea bunurilor altcuiva.	Dificultatea de a se concentra asupra temelor.
Au gelozie extremă când nu sunt în centrul atenției.	Scăderea performanței academice, lipsa încrederii în sine.
Refuză să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.	Copilul se retrage din interacțiunea familială.
Toleranță scăzută la frustrare, egoism.	E retras din grupul de colegi și nu e inclus în jocuri (agresorul s-a asigurat că ceilalți îl vor evita pe copil).
Nu au limite și nu înțeleg noțiunea de comportament social adecvat.	Încearcă să stea aproape de profesor în pauze (este în siguranță când profesorii sunt prezenți).

1.2. Construiți o relație de încredere și comunicare deschisă

Pentru a stabili o comunicare eficientă, părintele trebuie să creeze un spațiu emoțional sigur. Acest lucru înseamnă să alegem momentul potrivit pentru conversație – nu în grabă, între alte activități.

Limbajul corpului nostru transmite la fel de multe informații ca și cuvintele. Așezarea la același nivel cu copilul, menținerea contactului vizual și adoptarea unei posturi deschise demonstrează că suntem disponibili și receptivi. Tonul vocii trebuie să fie calm și liniștitor, evitând orice nuanță de judecată sau frustrare.

Când abordăm subiectul bullyingului, este important să nu forțăm discuția. Evităm întrebările directe și potențial invazive, cum ar fi „Cine te supără la școală?” sau „De ce nu mi-ai spus că ai probleme?”. Aceste întrebări pot face copilul să se închidă și mai mult, simțind că este interogată sau că a greșit prin faptul că nu și-a exprimat anterior problemele.

Aveți mai jos, câteva recomandări pe scurt:

- Întrebați zilnic cu empatie: „*Cum te-ai simțit azi la școală?*” nu doar „*Ce ai făcut?*”.
- Ascultați fără să întrerupeți, fără a judeca sau a minimiza problema (de exemplu, „*eh, lasă, sunt doar copii*”).
- Încurajați-l să povestească inclusiv despre conflicte, rușine sau temeri.
- Dați copilului asigurări că este în siguranță.
- Spuneți copilului că este normal să simtă emoțiile pe care le simte, având în vedere ce i s-a întâmplat.
- Dați asigurări copilului că nu este vinovat când este victima bullyingului.

1.3. Învățați copilul cum să reacționeze la bullying

Informați copiii despre cum se pot apăra în cazurile de bullying. Iată ce puteți să-i spuneți copilului să facă atunci când are de a face cu un agresor:

- Impune limite clar și fără agresivitate (nu-i spune agresorului: „Ești un bully”; nu te certa cu el).

- Reamintește agresorului că sunt consecințe legale pentru comportamentul lui.

- Dacă te agresează verbal, te retragi din discuție și ceri ajutor de la cadrul didactic (sau un alt adult de încredere, profesor, consilier, părinte); această măsură este una de protecție, atât pentru tine, cât și pentru alți copii care sunt în situația de a fi agresați și nu este un gest de „turnătorie”.

- Concentrează-te pe ce poți face să ieși din situație (fără să ai reacții emoționale puternice); nu îi arăta agresorului că te temi de el, încearcă să ai o atitudine calmă, arată-i că ești sigur pe tine prin poziția corpului și cuvintele pe care le spui.

- Evită locurile frecventate de agresor pe cât posibil și caută să nu-l provoci.

- Construiește o rețea de sprijin, caută să faci parte dintr-un grup și petrece-ți timpul din pauze cu acei colegi în care ai încredere și cu care te simți în siguranță.

Exersați împreună cu copilul răspunsuri calme, dar ferme pe care să le poată da agresorului: „Nu-mi vorbi așa”, „Nu e ok ce faci”.

În cazul cyberbullyingului:

- Supravegheați discret activitatea online fără a invada intimitatea.

- Folosiți filtre de siguranță și discutați despre ce e acceptabil online.

- Învățați copilul să blocheze agresorii și să salveze dovezi (capturi de ecran).

- Informați copilul despre ce înseamnă cyberbullyingul și necesitatea de a sesiza un adult de încredere atunci când este agresat.

Alte modalități prin care vă sprijiniți copilul în fața bullyingului:

- Fiți un exemplu de comportament respectuos și empatic (copiii învață cum să gestioneze conflictele din ce văd acasă, iar

reacțiile pe care le aveți la stres, furie, critică sau respingere contează).

- Fiți atent la mediul online.
- Construiți încrederea în sine a copilului (lăudați copilul pentru efort, curaj, compasiune – nu doar pentru reușite; încurajați-l să facă activități unde se simte competent – sport, artă, hobby-uri).
- Ajutați copilul să-și găsească prieteni în contexte pozitive.
- Sprijiniți copilul să înțeleagă că bullyingul nu înseamnă doar bătaie, ci sunt mai multe tipuri de bullying (fizic: loviri, împingeri, distrugerea obiectelor; verbal: insulte, umiliri, porecle; relațional: excludere, răspândirea de zvonuri; cyberbullying: hărțuire online, mesaje amenințătoare, umilire publică).
- În cazul în care copilul a fost victima bullyingului, monitorizați permanent situația.

În concluzie, un părinte care vrea să-și apere copilul de bullying are nevoie să fie:

- atent, deschis și empatic.
- activ în relația cu copilul și cu școala.
- un model de comportament sănătos.
- pregătit să intervină calm, dar ferm.

2. Când se apelează la servicii de sănătate mintală

Mai jos aveți o serie de indicatori pentru care este indicată apelarea la serviciile de sănătate mintală:

Terapia individuală este recomandată când copilul prezintă:

- severitatea simptomelor ca urmare a fenomenului de bullying (anxietate, depresie, simptome de stres posttraumatic etc.);
- prezența simptomelor psihotice (halucinații, comportament dezorganizat);
- prezența episoadelor maniacale și atacurilor de panică severe care afectează funcționarea zilnică;

- incapacitatea de a îndeplini responsabilitățile de bază (muncă, școală, îngrijire personală);
- deteriorarea semnificativă a relațiilor interpersonale;
- comportamente care pun în pericol siguranța personală sau a altora sau amenințări cu violența;
- deficiențe în gestionarea emoțiilor;
- ideea suicidară (idei de sinucidere);
- comportamente de automutilare;
- abuz de substanțe.

Terapia familială devine necesară când familia contribuie la perpetuarea bullyingului, când există conflicte majore între părinți în privința gestionării situației sau când sprijinul familiei este insuficient pentru recuperarea victimei.

Se consideră urgență psihiatrică:

- intenția de autoagresiune sau agresiune față de alții;
- episoadele de agitație severă;
- comportamentele bizare sau pierderea contactului cu realitatea;
- tentativa de suicid.

3. Colaborarea părinților cu instituții responsabile de situațiile de bullying

Abordarea eficientă a cazurilor de bullying necesită o colaborare strânsă între familie, școală, poliție. Doar printr-un efort comun se pot identifica rapid problemele, se pot înțelege cauzele profunde ale comportamentelor agresive și se pot aplica măsuri corective adecvate.

Colaborați activ cu școala:

- informați profesorii și directorul dacă bullyingul are loc la școală;
- cereți o întâlnire clară și intervenție documentată;
- participați la discuții sau programe antibullying oferite de școală;
- cereți consiliere psihologică dacă e nevoie.

Colaborarea cu școala, presupune colaborarea în principal cu:

- **Directorul școlii** – pentru măsuri administrative și de siguranță, inclusiv asigurarea unui mediu protectiv, sesizarea cazurilor de bullying.
- **Psiholog/consilier școlar** – pentru evaluare, informații și suport emoțional, atât pentru victimă, cât și pentru agresor.
- **Profesori** – pentru monitorizarea situației, observarea comportamentelor în diferite contexte educaționale, sesizarea cazurilor de bullying și acordarea de sprijin direct în cazuri de violență.

Colaborați activ cu poliția:

- Semnalați faptele de bullying autorităților competente, mai ales dacă situația implică violență fizică, amenințări sau comportamente ilegale în incinta sau zona adiacentă școlii. Puteți trimite o informare structurii specializate din cadrul Poliției Române, respectiv structurii siguranța școlară de la nivel teritorial, pe adresele de e-mail pe care le regăsiți pe site-ul *sigurantascolara.ro*. Pentru cazurile de urgență, apelați numărul unic de urgență 112.
- Pentru situațiile în care aveți nevoie de suport psihologic, apelați linia telefonică SchoolHUB – 0374 078 078.
- Solicitați școlii ca incidentul să fie raportat corespunzător structurilor de siguranța școlară. Poliția cooperează cu școlile, inspectoratele școlare și asociațiile de părinți pentru identificarea riscurilor și stabilirea de măsuri eficiente, astfel încât puteți cere școlii să se implice activ în parteneriat cu poliția.
- Implicați-vă în campaniile și programele de prevenire în domeniul siguranței școlare, organizate de către Direcția Siguranța Școlară și de structurile teritoriale de profil.
- Consultați analizele și recomandările Poliției. Acestea sunt elaborate periodic și propun măsuri de prevenție.

Structurile pentru Siguranța Școlară au rolul de a preveni și combate orice formă de infracționalitate sau abuz în mediul școlar, colaborând cu toate instituțiile relevante pentru protejarea copiilor.

Capitolul III. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România

În ultimii ani, România a adoptat un cadru legislativ detaliat, creând o bază legală clară, cu scopul de a preveni, identifica și sancționa bullyingul în școli. Aceste reglementări stabilesc responsabilități clare pentru instituțiile de învățământ, definesc procedurile de intervenție și prevăd măsuri de protecție pentru victimele hărțuirii școlare.

Principalele acte normative care reglementează prevenirea și combaterea fenomenului de bullying în unitățile de învățământ

1. Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, cu modificările și completările ulterioare

Reglementează organizarea și funcționarea sistemului de învățământ preuniversitar, conținând și o serie de prevederi cu privire la bullying, în esență: definirea clară a fenomenelor de violență în mediul școlar, obligativitatea planurilor naționale și locale pentru combaterea violenței și bullyingului școlar, mecanisme anonime de raportare, responsabilizare precisă a personalului, intervenție multidisciplinară, sprijin pentru victime și sancțiuni adecvate agresorilor

Principale prevederi legate de siguranța în mediul școlar (inclusiv bullying):

Definiții: Bullyingul este definit ca „*Acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau unui grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială,*

care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale.”

Interzicerea discriminării și violenței în unitățile de învățământ:

- În unitățile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, precum și în cadrul activităților desfășurate în mediul online, **sunt interzise discriminările** conform Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 (cu excepția măsurilor afirmative).
- Sunt interzise manifestările și propaganda de natură politică și prozelitismul religios.

Asigurarea siguranței în unitățile de învățământ:

- **Siguranța în unitățile de învățământ este realizată sub coordonarea prefectului** și este responsabilitatea autorităților administrației publice locale, a Direcțiilor Județene de Învățământ Preuniversitar (DJIP)/Direcției Municipiului București de Învățământ Preuniversitar (DMBIP), a poliției, jandarmeriei, centrelor de prevenire, evaluare și consiliere antidrog și a unităților de învățământ preuniversitar.

• În fiecare unitate de învățământ preuniversitar, **consiliul de administrație**, după consultarea consiliului profesoral, a consiliului școlar al elevilor, a consiliului reprezentativ al părinților și asociației de părinți, **aprobă un regulament de ordine interioară**, care precizează condițiile de acces în școală al profesorilor, elevilor și vizitatorilor. Regulamentul este publicat pe site-ul unității și comunicat autorităților competente.

- **Autoritățile analizează semestrial modul în care este asigurată protecția unităților de învățământ** și derulează programe sau proiecte de prevenire a violenței în mediul școlar. Structurile

pentru siguranța școlară de la nivelul municipiului București și de la nivelul județelor întocmesc rapoarte semestriale privind siguranța în unitățile de învățământ.

Prevenire și combatere:

- **Obligativitatea realizării unui Plan Național de Combatere a Violenței Școlare (PNCVS).** Acest plan vizează prevenirea și reducerea activităților și comportamentelor care încalcă sau favorizează încălcarea normelor de moralitate/conduită, inclusiv bullyingul.

- Prin Hotărârea Guvernului nr. 1065 din data de 28.08.2024, a fost aprobat Planul național de combatere a violenței școlare (PNCVS) care are o valabilitate de 3 ani.

- PNCVS include violența verbală, fizică, psihologică – bullying, sexuală, socială, culturală, cibernetică și alte comportamente care pot pune în pericol sănătatea sau integritatea beneficiarilor primari și a personalului din învățământ.

- În conformitate cu PNCVS, **unitățile de învățământ adoptă planuri de prevenire și reducere a violenței în școli**, pe baza evaluării climatului școlar și în colaborare cu reprezentanții elevilor, părinților și instituțiilor locale abilitate.

- Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ trebuie să prevadă proceduri de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență, inclusiv metode de sesizare confidențială.

- Elevii și părinții pot raporta suspiciunile și cazurile de violență oricărui membru al personalului școlii.

- Personalul școlii, **elevii sau părinții care au suspiciuni privind violența în școli sunt obligați să acționeze** conform Procedurii de management a cazurilor de violență aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 6235/2023.

- **Conducerea școlii are obligația să sesizeze cazurile de violență la numărul național 119** și să colaboreze cu direcțiile de asistență socială pentru managementul cazurilor în interesul superior al copilului.

- Dacă există suspiciunea unei infracțiuni, conducerea trebuie să sesizeze poliția și să colaboreze cu organele de anchetă.

- Unitățile de învățământ sunt obligate să stabilească și să pună în aplicare **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni pentru autori**, adaptate gravității și nevoilor educaționale, sociale, psihologice etc.

- **Personalul care a fost victimă a violenței** beneficiază de consiliere pentru prevenirea stresului posttraumatic, concediu medical, servicii psihologice și psihoterapeutice, precum și alte forme de asistență.

- **Elevii care au fost victime în cazuri de bullying** beneficiază de servicii de intervenție psihologică și psihoterapeutică, pe baza recomandării consilierului școlar.

Sistemul de supraveghere audio-video în unitățile de învățământ:

- Unitățile de învățământ **pot instala sisteme de supraveghere audio-video** pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor.

- Acordul părinților/reprezentanților legali este necesar pentru supravegherea audio-video în sălile de clasă; camerele nu vor fi instalate dacă majoritatea părinților sunt împotriva.

- Camerele pot fi instalate în exteriorul clădirilor, pe holuri, în săli de mese și festivități fără acordul părinților.

- Înregistrările audio-video sunt păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate, accesul la ele fiind permis doar părinților, elevilor majori, directorilor, consilierilor și personalului medical, conform unor reguli stricte. Este interzisă publicarea sau comercializarea înregistrărilor audio-video.

Servicii oferite de CJRAE/CMBRAE pentru prevenirea comportamentelor de risc și intervenții în situații de violență școlară:

- **Organizarea cadrului** de mediere școlară, prevenirea comportamentelor de risc și intervenția în situații de violență școlară.
- **Servicii de intervenție** în situații de violență școlară, mediere a conflictelor școlare și consiliere a elevilor implicați.

Sancțiunile ce pot fi aplicate elevilor pentru acte de bullying sau fapte de violență includ:

- „observație individuală;
- muștrare scrisă;
- retragerea temporară sau pe durata întregului an școlar a burselor de care beneficiază elevul;
- mutarea disciplinară la o clasă paralelă din aceeași unitate de învățământ;
- suspendarea elevului pe o durată limitată de timp (maximum 5 zile lucrătoare, iar un elev nu poate fi suspendat pe durata unui an școlar pentru mai mult de 15 zile lucrătoare);
- preavizul de exmatriculare;
- exmatricularea cu drept de reînscrisiere, în anul școlar următor, în aceeași unitate de învățământ;
- exmatricularea cu drept de reînscrisiere, în anul școlar următor, în altă unitate de învățământ;
- exmatricularea fără drept de reînscrisiere pentru elevii din învățământul postliceal.”

De asemenea, violența fizică sub orice formă se sancționează conform dispozițiilor legale în vigoare, iar sancțiunile pot fi însoțite și de scăderea notei la purtare. Elevii sancționați beneficiază de consiliere, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale.

Sancțiunile disciplinare care se pot aplica personalului didactic de predare includ, în funcție de gravitatea abaterii:

- „avertisment scris;
- reducerea salariului de bază, cumulativ, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare și control, cu până la 15%, pe o perioadă de 1-6 luni;

- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru obținerea gradației de merit, pentru ocuparea unei funcții de conducere, de îndrumare și de control ori a unei funcții didactice superioare;

- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de a face parte din comisiile de organizare și desfășurare a examenelor naționale;

- desfacerea disciplinară a contractului individual de muncă.”

Astfel, faptele de violență psihologică (bullying) sunt considerate abateri disciplinare și pot fi sancționate cu oricare dintre sancțiunile prevăzute mai sus, inclusiv cumulativ, în funcție de gravitate.

2. Procedura privind managementul cazurilor de violență (Ordinul de ministru nr. 6235/2023 pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate în mediul școlar și al suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar, emitent Ministerul Educației)

Definiția bullyingului

Bullyingul este o formă de violență psihologică și reprezintă acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, cu caracter repetitiv, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane și vizează aspect de discriminare și excludere social, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate

spațiile destinate educației și formării profesionale. Sunt excluse termenului de violență psihologică-bullying: relațiile violente dintre adulți și copii și relațiile violente între adulți, în cadrul unității de învățământ.

Obiect:

- Reglementează **modul de gestionare a oricărei forme de violență** (inclusiv bullying) la nivelul fiecărei unități școlare, responsabilitățile personalului și colaborarea cu autoritățile în cazurile grave.
- Stabilește **obligatia existenței unui mecanism de sesizare anonimă** a suspiciunilor și a faptelor de violență.

Sunt vizate:

- violența între copii în mediul școlar (forme ușoare și grave);
- violența săvârșită de personalul școlii asupra elevilor;
- violența săvârșită de elevi asupra personalului școlii;
- suspiciuni privind portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase sau suspiciunea săvârșirii de către elevi a unei infracțiuni în mediul școlar;
- suspiciuni de consum de substanțe psihoactive;
- suspiciuni de violență asupra copiilor în afara mediului școlar.

Violența este considerată săvârșită în mediul școlar dacă are loc în perimetrul unității de învățământ sau în cadrul unor activități organizate de aceasta, inclusiv online.

Definiții și termeni importanți:

- **Violența asupra copiilor:** include forme diverse de abuz fizic, verbal, emoțional, sexual, neglijare, exploatare, trafic, violență online, hărțuire sexuală etc.
- **Sesizarea cazurilor de violență:** procesul prin care faptele sunt aduse la cunoștința autorităților pentru a se lua măsuri adecvate.

- **Managementul de caz:** coordonarea intervențiilor multidisciplinare și interinstituționale pentru protecția și reabilitarea victimelor.

- **Echipa multidisciplinară și interinstituțională:** include profesioniști din diverse domenii (asistent social, psiholog, medic, polițist, jurist) și un membru al personalului școlii (director, diriginte, consilier școlar etc.).

- **Bullying:** formă de violență psihologică repetitivă și intenționată, cu dezechilibru de putere, care afectează demnitatea și creează un climat ostil.

- **Cyberbullying:** bullying manifestat în mediul online, cu caracter permanent și impact

Principalele reglementări:

- În fiecare unitate școlară **trebuie implementat un mecanism de sesizare anonimă** a violenței/ bullyingului.

- Personalul școlii are **obligația de a informa toate părțile implicate** (elevi, părinți) despre procedura de sesizare.

- Personalul trebuie să asculte victimele cu răbdare, să le protejeze de discriminare sau răzbunare și să folosească un limbaj adecvat, fără a învinovăți.

- **Intervievarea repetată a victimelor este interzisă** pentru a preveni revictimizarea.

- **Măsurile de sprijin și sancțiunile** se stabilesc în funcție de gravitatea cazului și nevoile de dezvoltare ale persoanelor implicate.

- **Comisia pentru Prevenirea și Eliminarea Violenței (CPEV)** are rolul de a coordona planul de prevenire și reducere a violenței la nivelul unității școlare. Directorul școlii aprobă și monitorizează aplicarea acestui plan.

- **Raportările privind cazurile și măsurile luate** sunt transmise periodic către inspectoratele școlare și alte structuri abilitate.

- Nerespectarea procedurii constituie abatere disciplinară.

Managementul cazurilor ușoare de violență între elevi

- Cazurile ușoare se caracterizează prin **frecvență scăzută** (maxim 3 ori pe lună) și consecințe minore asupra victimei.
- Exemple: abuz fizic ușor (îmbrânciri, scuipat), abuz emoțional (tachinare, insulte).
- **Personalul școlii intervine imediat** pentru a aplana conflictul, informează verbal directorul și părinții, și solicită sprijinul consilierului și mediatorului școlar. Dacă nu există consilier școlar sau mediator, se solicită sprijin de la CJRAE/CMRAE.
- Se stabilesc **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.
- Dacă măsurile sunt eficiente, cazurile se închid; altfel, se reevaluează cazul și se iau măsuri suplimentare.

Managementul cazurilor grave de violență între elevi:

- Include **forme grave de abuz fizic** (lovituri severe, vătămări), **psihologic** (instigare, șantaj), **sexual** (agresiuni, exploatare).
- **În caz de amenințare reală, se apelează imediat numărul unic de urgență 112.**
- Se izolează și protejează victimele, se informează părinții și autoritățile competente (poliția, DGASPC).
- **Consilierii școlari și personalul școlii participă la echipa multidisciplinară** care evaluează situația și propune măsuri de sprijin și sancțiuni.
- Se întocmește un **Plan de reabilitare și reintegrare socială**, aplicat și monitorizat de toate părțile.
- Dacă situația nu se ameliorează, se reia procesul disciplinar și/sau se sesizează instituțiile abilitate.
- Cazurile se închid după monitorizarea post-servicii de cel puțin 6 luni sau de la hotărârea instanței

Managementul violenței a personalului școlii asupra elevilor:

- **Orice formă de violență a personalului asupra elevilor se consideră gravă.**

- Sunt incluse abuzuri fizice, psihologice, neglijare, hărțuire sexuală și alte forme de abuz.
- În caz de violență, se intervine imediat, se protejează victimele, se anunță părinții și autoritățile. Directorul anunță poliția, DGASPC și ISJ/ISMB.
- Se inițiază **anchetă disciplinară**, iar cadrul didactic este suspendat temporar.
- DGASPC coordonează sprijinul și reabilitarea victimelor.
- **Monitorizarea și reevaluarea se fac periodic**, iar în caz de recidivă se reia cercetarea disciplinară.

Managementul cazurilor de violență a elevilor asupra personalului școlii:

- Sunt vizate **abuzuri fizice, psihologice, sexuale asupra personalului didactic și nedidactic**.
- În caz de amenințare gravă, se apelează numărul unic de urgență 112.
- Se protejează victimele, se anunță autoritățile și părinții elevilor agresori.
- Personalul școlii agresat beneficiază de servicii de **evaluare psihologică, consiliere și, dacă este cazul, concediu medical**.
- Se stabilesc **măsuri de sprijin și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.
- Consilierii și profesorii implicați în cazul în care sunt victime nu participă la managementul cazului, atribuțiile lor fiind delegate.

Intervenția în cazul suspiciunii de violență în afara mediului școlar:

- Suspiciunile pot **viza violența domestică, neglijarea, traficul de persoane și alte forme de abuz**.
- Personalul școlii observă semnele violenței (de exemplu, tulburări de comportament, semne fizice, modificări emoționale).
- Se discută discret suspiciunile și **se sesizează autoritățile competente** (DGASPC, poliția).

- În situații de urgență se apelează numărul unic de urgență 112.
- **Se colaborează cu specialiștii în protecția copilului** pentru evaluare și intervenție.

Intervenția în cazul suspiciunii de consum de substanțe psihoactive:

- Personalul școlii poate suspecta consumul pe baza unor semne comportamentale.
- În caz de urgență, se apelează numărul unic de urgență 112.
- Se stabilesc **măsuri de sprijin și planuri de asistență individualizate.**
- Se organizează **sesiuni de informare și prevenire** pentru elevi și cadre didactice.

Intervenția în cazul suspiciunii de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase și alte infracțiuni:

- Se include și furtul, jocurile de noroc sau distrugerea de bunuri.
- Se **informează imediat directorul unității de învățământ și părinții.**
- Se **sesizează poliția.**
- Se **colaborează cu structurile de siguranță școlară** pentru evaluare și prevenire.
- Se stabilesc **sancțiuni și măsuri de sprijin**, monitorizate periodic.

Atribuții:

- **Directorul unității de învățământ:** Coordonează acțiunile, informează autoritățile și părinții, desemnează personal pentru echipa multidisciplinară, monitorizează aplicarea măsurilor.
- **Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței (CPEV):** Coordonează planurile de prevenire, analizează cauze, consemnează cazurile.

- **Personalul școlii (educatori, profesori, consilieri școlari, mediatori școlari):** Intervin direct în gestionarea cazurilor, sprijină victimele, colaborează cu echipele multidisciplinare.

- **Echipele multidisciplinare și interinstituționale:** Asigură evaluarea, intervenția, reabilitarea și monitorizarea cazurilor, implicând autorități și servicii specializate.

Anexele actului normativ oferă: **fișa de management al cazului, fișa de identificare a bullyingului, lista semnelor de violență.**

3. PROCEDURĂ din 28 mai 2025 privind mecanismul de semnalare anonimă a faptelor de violență și a suspiciunilor privind consumul de droguri și alte abateri de la normele de bună conduită în unitățile de învățământ preuniversitar, emitent Ministerul Educației și Cercetării, Parte integrantă din Ordin 4200/2005, publicat în Monitorul Oficial nr. 516 din 3 iunie 2025

Obiect:

- Stabilește cadrul general pentru sesizarea anonimă a faptelor de **violență, consum de droguri sau alte abateri de la normele de conduită** în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Scopul este **prevenirea și combaterea violenței**, asigurarea unui climat sigur și protejat pentru elevii și personalul unității de învățământ.

Prevederile procedurii vizează în principal următoarele:

Sesizarea anonimă a faptelor de violență se poate face prin:

a) Cutia fizică de sesizări:

- Amplasată în loc vizibil și accesibil în școală.
- Formulare tipizate puse la dispoziție.

b) Formular electronic:

- Disponibil pe site-ul școlii.
- Permite completarea și trimiterea anonimă a sesizărilor.

c) Adresă de e-mail dedicată:

○ Asigură confidențialitatea prin neînregistrarea adresei de e-mail.

- Poate fi folosită anonim la cerere.
- Persoana poate solicita **anonimizarea identității**.
- Se garantează **confidențialitatea informațiilor personale**.

Se pot semnala fapte precum:

- Violență între elevi (inclusiv antepreșcolari/preșcolari).
- Violență comisă de **personalul școlii asupra elevilor**.
- Violență a **elevilor asupra personalului școlii**.
- **Suspiciuni de consum de droguri** sau alte substanțe psihoactive.
  - Suspiciuni legate de deținerea de **obiecte periculoase**, furt, tâlhărie.
  - **Violență asupra copilului în afara mediului școlar**.

Procedura de analiză a sesizărilor:

● **CPCV (Comisia pentru Prevenirea și Combaterea Violentei)** analizează toate sesizările.

● Se urmează **procedura oficială aprobată prin Ordinul nr. 6.235/2023**.

- Se respectă:
  - **Confidențialitatea**.
  - **Protecția datelor personale**.
- **CPCV**:
  - Întocmește **rapoarte periodice**.
  - **Monitorizează implementarea** măsurilor adoptate.
- Dacă sesizarea depășește competențele CPCV:
- Sunt sesizate **instituții abilitate** (poliție, DGASPC etc.).

Protecția identității:

● **Identitatea persoanei care formulează sesizarea**, dacă este cunoscută, este **anonimizată**.

- Doar **directorul** și persoanele desemnate pot avea acces la informații de identificare.
- **Orice tentativă de identificare/intimidare** a persoanei care sesizează constituie **abateră disciplinară sancționabilă**.
- **Represaliile** împotriva celor care semnalează fapte sunt strict interzise și pedepsite.

Mecanismul de sesizare trebuie:

- **Inclus în regulamentul intern** al școlii.
- **Publicat pe site-ul școlii**.
- Accesul la metodele de sesizare trebuie asigurat tuturor:
  - Elevi, părinți, personal.
- Procedura este **diseminată periodic** și elevii sunt **încurajați să o folosească**.
  - Poate fi **revizuită periodic** pentru a rămâne eficientă și în conformă cu legislația.
  - **Regulamentele interne ale școlii** trebuie adaptate la această procedură.

Anexa conține un **formular de sesizare anonimă** pentru a colecta:

1. **Tipul faptei** (violență fizică, verbală, bullying, comportament neadecvat, consum de droguri etc.).
2. **Descriere detaliată** a incidentului.
3. **Locul, data și ora** aproximativă.
4. **Recurența** comportamentului (dacă au mai avut loc incidente similare).
5. Alte **observații sau sugestii**.
  - **Numele nu este obligatoriu**.
  - Informațiile sunt tratate **confidențial și cu seriozitate**.

4. Statutul Elevului din 1 august 2024

Include: un cadru de protecție împotriva bullying-ului în școli, prevăzând măsuri de sancționare pentru agresori și sprijin

pentru elevii afectați, promovând astfel un mediu educațional sigur și nediscriminatoriu.

Principalele prevederi:

- Elevii au **dreptul de a beneficia de tratament nediscriminatoriu** din partea conducerii unității de învățământ, a personalului didactic, nedidactic și a altor elevi, unitatea de învățământ, având obligația **să se asigure că niciun elev nu este supus discriminării sau hărțuirii** pe criterii precum rasă, etnie, limbă, religie, sex, convingeri, dizabilități, naționalitate, cetățenie, orientare sexuală, stare civilă, situație familială, situație socio-economică, probleme medicale, capacitate intelectuală sau alte criterii cu potențial discriminatoriu.

- Este **interzisă sancționarea elevilor prin muștrarea în fața colectivului clasei sau a școlii**, ceea ce poate descuraja stigmatizarea sau umilirea publică.

- Violența fizică, verbală sau sub orice altă formă, precum și agresiunea sunt **sancționate conform dispozițiilor legale în vigoare**.

- Elevii care manifestă comportamente jignitoare, indecente, de intimidare, de discriminare și violență în limbaj și comportament față de colegi sau personalul unității de învățământ sunt supuși sancțiunilor.

- Elevilor le este **interzis să provoace, să instige și să participe la acte de violență** în unitatea de învățământ și în afara acesteia.

- Există o **Comisie pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității**, care analizează abaterile grave legate de violență și discriminare și propune sancțiunile corespunzătoare.

- **Procedura de aplicare a sancțiunilor** include interviuarea pentru cazurile de violență, realizată în acord cu norme specifice privind managementul cazurilor de violență asupra elevilor și personalului școlar.

- Elevii sancționați cu suspendare sau exmatriculare pentru fapte de violență **beneficiază de consiliere școlară, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale.**

- **Se interzice difuzarea în unitatea de învățământ de materiale care cultivă violența, intoleranța sau care lezează imaginea publică a unei persoane.**

- Elevii au **dreptul de a se asocia și de a participa la grupuri și organizații care promovează interesele elevilor**, ceea ce poate include și activități de combatere a bullyingului.

- **Reprezentanții elevilor au obligația de a reprezenta interesele tuturor elevilor**, indiferent de criterii discriminatorii, și de a răspunde oricărui elev care semnalează o problemă legată de atribuțiile lor, ceea ce poate încuraja raportarea și combaterea bullyingului.

5. Ordinul nr. 3781/2025, emis de Ministerul Educației și Cercetării și publicat în Monitorul Oficial nr. 385 din 30 aprilie 2025, aprobă Procedura privind monitorizarea audio-video în cadrul unităților de învățământ preuniversitar.

Obiect: Procedura are ca scop stabilirea unui set unitar de reguli privind:

- Implementarea și utilizarea sistemelor de supraveghere audio-video pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor în spațiul școlar.

- Prevenirea actelor de violență fizică și/sau psihică în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Responsabilitățile legate de administrarea și accesul la înregistrările audio-video.

Condiții legale și de legitimitate

Instalarea sistemelor de supraveghere audio-video trebuie să respecte:

- Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023.

- GDPR și Legea nr. 190/2018 pentru protecția datelor personale.
- Normele metodologice privind paza obiectivelor și protecția persoanelor.
- Ghidul Comitetului European pentru Protecția Datelor privind prelucrarea datelor prin mijloace video.

Sistemele pot fi instalate în sălile de clasă, exteriorul clădirilor, holuri, săli de festivități, cămine/internate și săli de sport (excluzând vestiarele și grupurile sanitare). Decizia de instalare trebuie să evidențieze necesitatea strictă a supravegherii, de regulă funcționând și pe timpul nopții sau în afara orelor de program pentru prevenirea săvârșirii de fapte contrare legii.

Scopul și modul de utilizare

Sistemele de supraveghere sunt destinate exclusiv:

- Cercetării cazurilor de violență fizică sau psihică în spațiul școlar.

- Protejării bunurilor și valorilor unității de învățământ.

Unitățile trebuie să informeze publicul prin note pe site-ul oficial și afișarea unor pictograme standardizate de avertizare privind supravegherea audio-video. Locația exactă a camerelor nu este divulgată decât dacă există neclarități privind zonele monitorizate.

Tipul echipamentelor și accesul la date

Se utilizează doar camere cu circuit închis, care nu permit accesul extern la înregistrări. Accesul la înregistrări este strict reglementat, astfel:

- Nu se permite publicarea sau folosirea înregistrărilor pentru prejudicierea imaginii sau integrității persoanelor implicate.
- Înregistrările pot fi puse la dispoziția organelor de urmărire penală la cerere.
- Accesul se face pe bază de cerere scrisă aprobată de director, iar vizualizarea se limitează la persoanele vizate,

reprezentanți legali, personal școlar autorizat, inspectorate școlare, psihologi sau consilieri școlari.

- Sunt aplicate măsuri tehnice și procedurale stricte pentru controlul accesului fizic și logic la sistem și date: poziționarea monitoarelor, proceduri de autorizare, autentificare, monitorizare a activităților utilizatorilor.

Procedura de luare a deciziei privind instalarea sistemului

Decizia de instalare se ia cu acordul majorității simple a părinților/reprezentanților legali ai elevilor minori, elevilor majori și salariaților unității, prin proces-verbal. Acordul pentru un elev minor este exprimat de un singur părinte/reprezentant legal.

În situații excepționale, când există risc crescut de violență, sistemul poate fi instalat doar cu informarea părinților și a salariaților, fără necesitatea acordului expres.

Decizia consiliului de administrație privind instalarea sau prelungirea funcționării sistemului este valabilă pentru maximum un an calendaristic, cu posibilitatea prelungirii dacă condițiile care au justificat decizia inițială persistă.

Stocarea și protecția datelor

Înregistrările trebuie păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate pentru 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii perioadei până la finalizarea cercetărilor, după care datele se șterg automat.

Unitatea de învățământ trebuie să asigure disponibilitatea, integritatea și confidențialitatea datelor, cu desemnarea persoanelor responsabile pentru gestionarea sistemului, amplasarea camerelor, procedurile de achiziție, întreținere și de gestionare a incidentelor.

Obligațiile unităților de învățământ

Unitățile trebuie:

- să utilizeze înregistrările doar pentru scopurile stabilite (cercetarea violenței și protecția bunurilor);

- să nu folosească înregistrările pentru evaluarea profesională a cadrelor didactice sau soluționarea contestațiilor elevilor;
- să asigure funcționarea corespunzătoare a sistemelor;
- să pună la dispoziția organelor de urmărire penală înregistrările la cerere;
- să protejeze confidențialitatea și să nu comercializeze sau facă publice înregistrările.

Protejarea vieții private și securitatea informațiilor

Unitățile se angajează să respecte prevederile GDPR și ale legislației naționale privind protecția datelor, asigurând:

- Respectarea modului de prelucrare și a perioadei de stocare.
- Securitatea și confidențialitatea înregistrărilor.
- Prevenirea diseminării datelor în spațiul public.
- Informarea persoanelor vizate despre prelucrarea datelor.
- Interzicerea comercializării și publicării înregistrărilor.

Finanțare și evaluare

Fondurile pentru achiziționarea sistemelor pot fi asigurate de unitățile administrativ-teritoriale sau Ministerul Educației și Cercetării.

Unitățile cu sisteme audio-video trebuie să realizeze evaluări ale impactului asupra protecției datelor conform ghidurilor Comitetului European pentru Protecția Datelor.

6. Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)

Obiect:

- Obligă introducerea în regulamentul intern al fiecărei școli a măsurilor și sancțiunilor pentru bullying.
- Prevede rolul comisiilor anti-bullying, politicile de prevenire și informarea regulată a elevilor și a părinților.

Principalele prevederi:

Interzicerea violenței în unitățile de învățământ

- În unitățile de învățământ **sunt interzise orice forme de violență fizică, psihică, verbală etc. asupra copiilor/beneficiarilor primari și a personalului unității de învățământ.**

- **Sunt interzise activitățile care încalcă normele de conduită morală și conviețuire socială și care pun în pericol sănătatea, integritatea fizică sau psihică a beneficiarilor primari sau a personalului din unitatea de învățământ.**

Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar:

- La nivelul unităților de învățământ preuniversitar de stat se constituie ***Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității.*** Comisia este formată din: un director adjunct sau coordonator, 4-6 cadre didactice, reprezentanți ai părinților, elevi, reprezentanți ai primarului și consiliului local (cu statut de invitați), profesor-consilier școlar și mediator școlar (după caz).

- Directorul unității emite decizia de constituire și componența nominală a comisiei.

- Comisia elaborează o procedură privind funcționarea sa în funcție de nevoile unității.

- Activitatea comisiei este de **raportare și aplicare a prevederilor legale** privind prevenirea și combaterea violenței, faptelor de corupție și discriminării și promovarea interculturalității în mediul școlar.

Atribuțiile comisiei privind violența școlară:

- **Înregistrarea și raportarea** la Inspectoratul Școlar Județean sau al Municipiului București a cazurilor de violență din mediul școlar.

- **Analizarea factorilor școlari** care au condus la săvârșirea faptelor de violență și elaborarea, **revizuirea și aplicarea**

Planului de prevenire și reducere a violenței în mediul școlar al unității.

- Realizarea unui **raport privind incidența și prevenirea violenței**, comunicat Comisiei pentru evaluarea și asigurarea calității (CEAC) pentru includerea în raportul general al stării și calității învățământului.

- **Colaborarea cu autoritățile și instituțiile cu atribuții legale**, inclusiv servicii publice de asistență socială, poliție și jandarmerie.

- **Propunerea unor măsuri specifice pentru creșterea siguranței preșcolarilor/beneficiarilor primari și personalului** și prevenirea delincvenței juvenile în incinta și zonele adiacente unității de învățământ.

- Propunerea, aplicarea și monitorizarea unor măsuri pentru promovarea stării de bine, climatului școlar pozitiv și coeziunii școlare.

Obligații ale personalului didactic și ale conducerii privind violența:

- Personalul didactic are **obligația de a sesiza instituțiile publice de asistență socială/educațională specializată și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului** în legătură cu orice încălcări ale drepturilor beneficiarilor primari care afectează demnitatea sau integritatea fizică și psihică.

- Directorul unității de învățământ **supune spre aprobare consiliului de administrație procedura de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență** la nivelul unității, precum și metoda de sesizare confidențială a acestora, care trebuie afișate la loc vizibil la intrarea în unitatea de învățământ.

- Personalul didactic evaluează beneficiarii primari corect și transparent și nu condiționează această evaluare de obținerea vreunui avantaj.

- Conducerea unității are **obligatia de a asigura implementarea hotărârilor consiliului de administrație**, inclusiv cele legate de prevenirea și combaterea violenței.

Colaborarea cu autoritățile și comunitatea:

- Unitățile de învățământ **pot încheia protocoale** cu organizații nonguvernamentale, instituții medicale, poliție, jandarmerie etc., pentru atingerea obiectivelor educaționale, inclusiv prevenirea violenței.

- În cazul activităților derulate în afara perimetrului unității, protocolul trebuie să specifice responsabilitatea asigurării securității beneficiarilor primari.

- **Persoanele desemnate pentru a-i reprezenta pe părinți/reprezentanți legali se implică în buna derulare a activităților** din cadrul parteneriatelor în unitatea de învățământ.

Obligațiile părinților/reprezentanților legali:

- **Părinții/reprezentanții legali trebuie să colaboreze cu personalul unității** pentru desfășurarea în condiții optime a procesului educațional și să participe la ședințe de consiliere parentală.

- **Sunt obligați să asigure un comportament civilizat și să nu manifeste agresivitate verbală sau comportamentală față de colegi și personalul unității de învățământ.**

Măsuri legale și sancțiuni:

- Nerespectarea obligațiilor poate atrage răspundere disciplinară și aplicarea de sancțiuni, inclusiv scăderea notei la purtare, conform regulamentului unității și Statutului elevului.

- Contravențiile legate de nerespectarea contractului educațional și procedurilor pot fi sancționate cu amenzi.

Cadrul juridic conex:

Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare:

prevede că orice copil are dreptul de a fi protejat împotriva abuzului, neglijării, exploatării, violenței și oricăror alte forme de violență, indiferent de mediul în care se află.

Codul Civil și **Codul Penal** protejează drepturile nepatrimoniale – onoare, imagine, demnitatea umană – și pot fi aplicabile agresiunilor verbale, insultei, hărțuirii.

Referințe bibliografice

1. Alonso, C., & Romero, E. (2017). *Aggressors and victims in bullying and cyberbullying: A study of personality profiles using the five-factor model*. *The Spanish Journal of Psychology*, 20, E76.
2. Armitage, R. (2021). *Bullying in children: impact on child health*. *BMJ Paediatrics Open*, 5(1), e000939.
3. Ariani, T. A., Putri, A. R., Firdausi, F. A., & Aini, N. (2025). *Global prevalence and psychological impact of bullying among children and adolescents: a meta-analysis*. *Journal of Affective Disorders*, 385, 119446.
4. Arseneault, L. (2017). *The long-term impact of bullying victimization on mental health*. *World Psychiatry*, 16(1), 27.
5. Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). *The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation*. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
6. Coloroso, B. (2003). *The Bully, the Bullied, and the Bystander: From Preschool to High School. How Parents and Teachers Can Help Break the Cycle*. HarperResource, New York, NY.
7. Collins, C., Batten, M., Ainley, J., & Getty, C. (1996). *Gender and School Education*. Commonwealth Information Services, Australian Government Publishing Service.
9. Darimis, D., Hidayah, N., Atmoko, A., Ramli, M., Fitriyah, F. K., & Hanafi, H. (2022). *Treating verbal bullying among students between cognitive behavioral counseling and group counseling with discussion*. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 12(4), 253–259.
10. Eddy, B. (2018). *5 Types of People Who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High Conflict Personalities*. TarcherPerigee / Penguin Random House.

11. Ekman, P. (2004). *Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. Holt & Company.
12. Fundația World Vision România. (2021). *Raport: Bullying-ul în școală*. <https://worldvision.ro/wp-content/uploads/2021/06/Raport-Bullying-in-scoala.pdf>
13. Hall, K. D., & Cook, M. H. (2012). *The power of validation*. New Harbinger Publications.
14. Harris, S., & Petrie, G. F. (2003). *Bullying: The bullies, the victims, the bystanders*. Scarecrow Press.
15. Haugen, D., Musser, S., & Chaney, M. (Eds.). (2014). *Bullying*. Greenhaven Press.
16. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin Press.
17. Hsiao, M. N., Tai, Y. M., Wu, Y. Y., Tsai, W. C., Chiu, Y. N., & Gau, S. S. F. (2022). *Psychopathologies mediate the link between autism spectrum disorder and bullying involvement: A follow-up study*. *Journal of the Formosan Medical Association*, 121(9), 1739–1747.
18. Humphrey, N., & Hebron, J. (2015). *Bullying of children and adolescents with autism spectrum conditions: A state of the field review*. *International Journal of Inclusive Education*, 19(8), 845–862. <https://doi.org/10.1080/13603116.2014.981602>
19. Juvonen, J., & Graham, S. (2014). *Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims*. *Annual Review of Psychology*, 65(1), 159–185.
20. Karjala, L. M. (2017). *Healing Everyday Traumas: Free Yourself from the Scars of Bullying, Criticism, and Rejection*. Psychology Innovations Press.
21. Kohut, M. R. (2007). *The complete guide to understanding, controlling, and stopping bullies & bullying: A complete guide for teachers & parents*. Atlantic Publishing Company.
22. Lereya, S. T., Copeland, W. E., Costello, E. J., & Wolke, D. (2015). *Adult mental health consequences of peer bullying and*

maltreatment in childhood: two cohorts in two countries. The Lancet Psychiatry, 2(6), 524–531.

23. Lu, H. H., Chen, D. R., & Chou, A. K. (2022). *The school environment and bullying victimization among seventh graders with autism spectrum disorder: A cohort study. Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 16(1), 22.

24. Luginbuehl, M. (2019). *Settle for No More Bullying, Harassment or Abuse!*

25. Maguire, C. (2019). *Why Will No One Play with Me?* [Ebook edition]. Grand Central Publishing / Vermilion. <https://www.penguin.co.uk>

26. McGrath, M. J. (2007). *School bullying: Tools for avoiding harm and liability*. Corwin Press.

27. McNamara, B. E. (2013). *Bullying and Students With Disabilities: Strategies and Techniques to Create a Safe Learning Environment for All*. Corwin.

28. Miller, C., & Lowen, C. (2012). *The Essential Guide to Bullying: Prevention and Intervention*. Penguin.

29. Ministerul Educației. (2023). *Ordinul nr. 6235/2023 privind managementul cazurilor de violență*. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 856. <https://legislatie.just.ro>

30. Ministerul Educației. (2024). *Ordinul nr. 5707/2024 privind aprobarea Statutului Elevului*. <https://www.edu.ro>

31. Ministerul Educației. (2025). *Ordinul nr. 4200/2025 privind semnalarea anonimă a faptelor de violență*. <https://lege5.ro>

32. Ministerul Educației și Cercetării. (2024). *Ordinul nr. 5726/2024 privind ROFUIP*. <https://edu.ro/ROFUIP>

33. Ministerul Educației și Cercetării. (2025). *Ordinul nr. 3781/2025 privind siguranța în școli*. <https://www.isjialomita.ro>

34. Mishna, F. (2012). *Bullying: A guide to research, intervention, and prevention*. OUP USA.

35. Mitsopoulou, E., & Giovazolias, T. (2015). *Personality traits, empathy and bullying behavior: A meta-analytic approach. Aggression and Violent Behavior*, 21, 61–72.

36. Mooney, S., & Smith, P. K. (1995). *Bullying and the child who stammers. British Journal of Special Education*, 22(1), 24–27.

37. National Children's Bureau. (2012). *Perspectives on Bullying and Difference*. <https://www.ncb.org.uk>
38. Olweus, D. (1993). *Bullying at school*. Oxford: Blackwell Publishing.
39. Pabón-Carrasco, M. et al. (2020). *Influence of personality traits and its interaction with the phenomenon of bullying*. *IJERPH*, 17(1), 172.
40. Papalia, D. E., & Martorell, G. (2021). *Experience human development* (14th ed.). McGraw-Hill Education.
41. Parlamentul României. (2023). *Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023*. <https://edu.ro>
42. Payne, K. J., & Llosa, L. F. (2022). *Emotionally resilient tweens and teens*. Shambhala Publications.
43. Pivniceru, M. M., & Luca, C. (2009). *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*. Editura Hamangiu.
44. Plexousakis, S. S. et al. (2019). *School bullying and PTSD symptoms: The role of parental bonding*. *Frontiers in Public Health*, 7, 75.
45. Pynoos, R. S., & Nader, K. (1988). *Psychological first aid for children exposed to violence*. *Journal of Traumatic Stress*, 1(4), 445–473.
46. Reid, P., Monsen, J., & Rivers, I. (2004). *Psychology's Contribution to Understanding and Managing Bullying within Schools*. *Educational Psychology in Practice*, 20(3), 241–258.
47. Rigby, K. (2003). *Stop the bullying: A handbook for schools*. Aust Council for Ed Research.
48. Rose, C. A., Swearer, S. M., & Espelage, D. L. (2012). *Bullying and students with disabilities*. În Bear, G. G., & Minke, K. M. (Eds.), *Children's needs III* (pp. 293–304). NASP.
49. Sahin-Ilkorkor, Z., & Brubaker, S. J. (2025). *Similarities and Differences Between Bullying and Sexual Harassment in Schools*. *Behavioral Sciences*, 15(1), 61.
50. Salvați Copiii România. (2022). *Peste un sfert dintre copii au fost agresori....* <https://www.salvaticopiii.ro>
51. Sapouna, M., De Amicis, L., & Vezzali, L. (2023). *Bullying victimization due to racial, ethnic or religious status: A systematic review*. *Adolescent Research Review*, 8(3), 261–296.

52. Sjørusø, I. R. et al. (2019). *Teacher authority in long-lasting cases of bullying*. *IJERPH*, 16(7), 1163.
53. Smith, P. K. et al. (2008). *Cyberbullying: Its nature and impact*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385.
54. Smith, P. K., & Norman, J. O. H. (Eds.). (2021). *The Wiley Blackwell Handbook of Bullying*.
55. Thomas, H. J. et al. (2016). *Bullying victimisation and adolescent distress*. *Aust NZ J Psychiatry*, 50(4), 371–379.
56. Unesco. (2018). *School violence and bullying*. Paris: UNESCO.
57. Unicef România / OECD. (2018). *Raport OECD – România printre top țări europene cu bullying în școli*.
58. United Nations. (2024). *Manual on investigative interviewing for criminal investigation*. <https://interviewingprinciples.com/>
59. Unnever, J. D., & Cornell, D. G. (2003). *Bullying, self-control, and ADHD*. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(2), 129–147.
60. Vernon, A., & Igna, R. I. (2008). *Pașaport pentru succes în dezvoltarea emoțională*. RTS.
61. Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). *School bullying in the US: Types and prevalence*. *Journal of Adolescent Health*, 45(4), 368–375.
62. Wolke, D., & Lereya, S. T. (2015). *Long-term effects of bullying*. *Archives of Disease in Childhood*, 100(9), 879–885.
63. Xu, M. et al. (2020). *Racial and ethnic differences in bullying*. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101340.
64. Ye, Z. et al. (2023). *Bullying and depressive symptoms in children and adolescents: Meta-analysis*. *BMC Psychiatry*, 23(1), 215.
65. YoungMinds. (2024). *What to do if your child is being bullied*. <https://www.youngminds.org.uk>
66. Hotărârea nr. 1065/2024 privind aprobarea Planului național de combatere a violenței școlare.
67. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.
68. <https://sigurantascolara.ro/informatii-utile/studiul-siguranta-in-scoala/>

